

ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ!
ВОЛЯ НАРОДАМ!

ВОЛЯ ЛЮДИНІ!

ВИЗВОЛЬНИЙ ШАХТЕР

LIBERATION PATH

З М І С Т

Д.
ПІД ПРАПОРАМИ НОСІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЗВОЛЕННЯ

Р. Н.
МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ

О. Олесь
ТЕРНОВИЙ ВІНОК

ВІЗНАТИ І ПІДТРИМУВАТИ ВІЗВОЛЕННЯ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ

Є. М.
25 ТРАВНЯ 1926 РОКУ

Н. Д.
В ЧОМУ НАША ПЕРЕМОГА?

М. Орест
НАПІС НАД ДЖЕРЕЛОМ

П. Кармі
ОБОРОНА ЧИ НАСТУП

В. А. Ш.
НАЦІОНАЛЬНЕ ЧИ СОЦІАЛЬНЕ

I. В-ий
ПОЛІТИЧНІ ЦІЛІ ОУН ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ВІЗВОЛЬНОГО РУХУ

М. Лемацький
РОЗВАЛ НІМЕЦЬКОГО ФРОНТУ НА СХОДІ

П. С.
ВЧОРА І СЬОГОДНІ

СОД
СІРІ ГЕРОЇ

Й. Сірай
КОМАНДИР СІРОЇ ДІВІЗІЇ

З ЛИСТИВ ДО РЕДАКЦІЇ

ПОЖЕРТВИ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Ч. 5 (56) ТРАВЕНЬ 1952

PIK V

ВІЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

Суспільно-політичний місячник

Видає:
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

LIBERATION PATH

Published by the

UKRAINIAN PUBLISHERS Ltd.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ :
28 MINSTER ROAD, LONDON, N.W.2. Tel. HAM 1771

ДО ЧИТАЧІВ „ВІЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ”

Починаючи від місяця травня ц. р. ми змушені підвищити ціну на наш журнал. Через цілий час ми старалися, щоб ціна нашого журнала була найбільш приступна, не зважаючи на важкі матеріальні обставини нашого В-ва, хоч майже вся українська преса вже давно піднесла й підносила ще далі ціну.

„Візвольний Шлях” не є розрахований на зиск і всі співробітники „В.Ш.”, включно з Редакцією, працюють майже безкорисно, однак, хоч би на покриття коштів друку і адміністрації, журнал мусить бути самовистарчальним. Зріст коштів друку, паперу, поштових оплат і т. п. змушують нас підвищити ціну на 3 пенсі за один прим. Починаючи з цього числа, один прим. „В.Ш.” коштуватиме — 1 ш. 9 п. Для передплатників „В.Ш.” це зробить річно різницю на 3 шл., тобто річна передплата виноситиме — 1 ф. 1 ш. Хто вже виплатив згори річну передплату, той одержуватиме журнал по старій ціні.

Це мінімальне підвищення ціни „В.Ш.” в наших обставинах далеко ще не розв’язує складної матеріальної ситуації нашого журнала, тим більше, що Редакція докладає і докладатиме всіх зусиль, щоб

журнал підносити щораз на вищий рівень відповідно до завдань, які він ставить перед собою. Тому закликамо всіх наших читачів помогти нам розбудувати й поширити „В.Ш.” через приєднання нових читачів і передплатників. Мусимо сказати одверто: кількість передплатників і читачів „В.Ш.” є далеко не задовільною! Треба ствердити помітний упадок читачів „В.Ш.” на терені Великої Британії і тому просимо наших Кольпортерів і Прихильників взяти це під увагу. Натомість зросло число передплатників і читачів „В.Ш.” поза тереном Британії, особливо за океаном і сьогодні з загального тиражу 3.500 прим. майже одна шоста розходитья на інших теренах.

Ми віримо, що ця невисока підвишка не спричинить матеріальних клопотів нашим Читачам, а наш заклик поширити „В.Ш.” — здобути для нього нових читачів і передплатників, знайде зрозуміння і піддержку.

Для Читачів в заокеанських країнах, в Канаді і США, ціна остається незмінна, бо ми піднесли її до 30 цен. за один прим. ще перед загальною підвищкою.

Ред. і Адмін. „Візвольного Шляху”.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ” У ВЕЛИКОБРІТАНІЇ

Річна передплата	1 ф. 1 ш.
Піврічна передплата	10 ш. 6 п.
Тримісячна передплата	5 ш. 3 п.
Ціна і примірника	1 ш. 9 п.

В інших країнах — у перечислені на валюту даної держави.

ВІЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

LIBERATION PATH

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Рік вид. V. Ч. 5 (56)

ЛОНДОН, ТРАВЕНЬ (MAY), 1952

Ціна — 1 ш. 9 п.

ПІД ПРАПОРАМИ НОСІЇВ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЗВОЛЕННЯ

ГОЛОВНИЙ ОТАМАН СИМОН ПЕТЛЮРА

„Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров’ю” — писав у своєму Заповіті в день свята Української Державності Голо-

ми, згинув, як український національний герой, від куль червоного наймита Москви, скропивши своєю кров’ю брук чужого Йому Парижа.

вний Отаман Збройних сил України, Президент Української Держави — **Симон Петлюра**. В три місця пізніше Його не стало між живи-

Але дух Петлюри лишився навіки з українським народом, бо серце Його віддав він своїй незрівняно любленій Ним, Україні.

Від дня смерти С. Петлюри в серцях українського народу щораз більше кристалізується Його світлий образ, бо безперечно, що з-поміж усіх провідних політичних постатей нашої Визвольної Боротьби в 1917-21 рр. С. Петлюра займає чолове місце.

Симон Петлюра — полтавець, син козацької родини. В полтавській духовній бурсі, а відтак у духовній семинарії, набував освіту. Ale у вищих богословських клясах Його виключено за вияв національних почувань. Тоді С. Петлюра дістается на Львівський університет і тут уперше проявляє себе в політичній діяльності, як член Революційної Української Партії (РУП), якої штаб перевував тоді на українській території під Австро-Угорщиною.

Повернувшись з Львівського університету, С. Петлюра учителює на Кубані, а відтак віддається статистично-архівній праці. Звідти вертає до Києва і редактує соціал-демократичний орган „Слово”. В той час РУП перестала існувати, а частина з тієї партії прийняла назву: „Українська Соціал-Демократична Партія”. До складу тієї групи належав також і С. Петлюра. Політичні переслідування з боку Москви змушують С. Петлюру опустити Україну і в 1907 р. він виїздить до Петербурга. Звідти переїздить до Москви.

З-поміж української тогочасної колонії в Москві С. Петлюра своєю діяльністю й активністю швидко вибивається на чолове місце і разом з Ол. Сапіковським стає співредактором журналу „Украинская Жизнь”, друкованого російською мовою, біля якого скупчилася національно-свідома українська інтелігенція. Це були часи придавлення української політичної думки, а навіть української мови, тому журнал „Украинская Жизнь”, хоч і друкувався московською мовою, але сповняв дуже поважну роль. Переїзнюючи в Московщині, С. Петлюра кристалізує свій національний погляд і тут зроджується Його концепція становища України в міжнародних відновинах і в міжнаціональному укладі сил на Сході Європи.

Українські Визвольні Змагання в 1917-21 рр. висувають С. Петлюру на чоло українських патріотів-революціонерів. Він стає Головним Отаманом Української Армії і Головою Директорії. Невдачний кінець Визвольних Змагань не заломлює С. Петлюри.

Поза межами України Він продовжує дальнє свою жертвенну працю для визволення України аж до останньої хвилини свого життя. За Його відданість українській визвольній ідеї, за Його непохитну віру в українську правду і її перемогу, за те, що Він не дався збаламути червоній Москві, не пішов слідами своїх співробітників, а став її смертельним ворогом, Москва криваво розправляється з ним і руками Шварцбarta ліквідує Його.

Життя С. Петлюри, Його військова й політична діяльність, проходили в дуже важких і складних обставинах. Серед маразму опортуністичного дурману, серед кволості і нездарності більшості тодішніх політичних діячів, керманичів Визвольними Змаганнями, що не могли позбутись орієнтації на кола російських соціалістів — С. Петлюра виявив свою мужність, революційність і відданість українській визвольній справі, не зважаючи на конфлікти з соціал-демократами, з якими щойно пізніше розстався. Національні інтереси в С. Петлюри були завсіди горою, партійна належність до соціал-демократів не могла вбити в ньому Його глибокі націоналістичні почування й пориви до революційного творення українського війська і Української Держави. Ale період, у якому жив і працював С. Петлюра, залишив також реєстр багатьох Його політичних помилок і недоліків, що стали опісля причинною багатьох обвинувачувань, а навіть на клепів на Його ім'я.

В нас, українців, існує дві характерні національні риси: Перша — ми часто склонні піддаватися такій пропаганді, яка з національних нездарів, шкідників а навіть зрадників інтересів українського народу, робить „героїв”. Це передусім „герої” партійні. Друга — у наших справжніх національних геройів ми так довго дошукуємо усіх їх хиб і слабостей, що не тільки в себе, але і в своє окруженні вмовляємо, що вони не були героями. Тут ми не вмімо відділити похідних речей від сутті та показуємося за малими, щоб зрозуміти великі душі наших геройів. Виручають нас у цьому деколи наші вороги, які свою ненавистю й боротьбою проти імен наших геройів доказують нам, хто є в нас справжнім національним героєм. Так є передусім із С. Петлюрою. В час Визвольних Змагань проти Нього велась нещадна кампа-

нія і довго ми не могли розпізнати в ньому справжнього національного керманича Української Визвольної Боротьби, хоч чужинці вміли оцінити С. Петлюру скоріше, як ми.

За твердженням Ол. Саліковського, ще під час побуту С. Петлюри в Москві, російський академік Корш висловився про С. Петлюру так:

„Українці самі не знають, кого вони мають серед себе. Вони гадають, що Петлюра — видатний редактор, патріот, громадський діяч тощо. Це все правда, але не ціла. Петлюра конечно вищий за те, що про нього думають. Він з породи вождів, люди з того тіста, що колись у старовину закладали династії, а в наш демократичний час стають національними героями. Живе він при несприятливих умовах, не може виявити себе. Та хто знає, чи не зміниться все довкруги нас? А коли зміниться, буде він вождем народу українського. Така його доля”.

Так і сталося. С. Петлюра виріс на національного героя, хоч чимало Його противників докладали всіх зусиль, уживали всіх методів, щоб викреслити Його з-поміж історичних постатей нашої історії. Пролята кров С. Петлюри на бруку Паризка, привела до частинного протверезіння противників С. Петлюри, бо саме національне сумління не могло погодитись з тими методами, якими користувалися деякі партійні круги і люди в боротьбі проти С. Петлюри. Але ще сьогодні на сторінках деякої української преси не бракує нерозсудливих шкідливих виступів проти С. Петлюри, які малоцю мають спільног з об'єктивною критикою чи оцінкою Його політичної і військової діяльності, а радше є виявом партійної нетерпимості, особистих амбіцій і дрібних поглядів людей, що не вміють пізнати в чому полягають заслуги С. Петлюри для української нації.

Сьогодні С. Петлюра, як історична постать, знайшов у сучасному поколінні пересмінника Його ідей, воно зрозуміло також велич і значення Його появи в українській історії. Петлюра сьогодні — це той самий С. Петлюра, що був колись за свого життя. Він не змінився, але змінилися обставини, змінилися люди, які зуміли стати вище всіх партійних інтересів, вбачаючи в Ньому символ боротьби за ідеал української нації.

В С. Петлюри ми бачимо національного героя, Головного Отамана, Голову Директорії. Натомість відкидаємо всі партійні намагання,

передусім соціал-демократів і їм співзвучих групок, зробити з С. Петлюри свого партійного героя, пришипаючи Йому чужі Його душі і серцю соціалістичні ідеї. Неглупо в боротьбі і чині — це передусім націоналіст-революціонер, хоч нераз під впливом соціал-демократів допускався поважних помилок.

Український народ ніколи не забуде Заповіту С. Петлюри, в якому він викладає безсмертні слова української правди, залишаючи українському народові семафорні стовпи в боротьбі за незалежність і державність:

„Українські мечі перекуються на рала тільки тоді, коли гасло — Незалежна Держава Українська перетвориться в дійсність і забезпечить отому ралові можливість зужитковувати рідну плодочу землю з її незчисленними багатствами не для потреб третього або другого з половиною, чи якого іншого інтернаціоналу, а для устаткування і зміщення власного державного добра і збагачення рідного народу.

Отже: **не забуваймо** про меч; **учімся** міцніше тримати його в руках, а одночасно **дбаймо** про підживлення нацією моральних елементів її буття — творчої любові до батьківщини, сторожкості до ворога та помсти за кривди, заподіяні ним, — в симбіозі яких знайдемо шлях до звільнення і програму для будівництва”.

Нам ще сьогодні неначе причуваються слова Його останнього, передсмертного великомирового заклику з 1926 р.:

„Як будете в церкві на дванадцяти Євангеліях, як слухатимете Слово Боже про страсті Христові, як будуть носити Святу Плащеницю біля церкви, як співатимуть радісне: „Христос Воскресе”... Згадайте про всіх, кого розстріляли, згадайте й про тих, хто зі збросю в руках боронив нашу Рідну Землю від ворогів, своїх юд-запродавців, — згадайте і помоліться за них!

Не за горами кари час. Воскресне наша Україна, скине зі себе московсько-большевицьке ярмо! Не забувайте про мучеників і праведників наших, не забувайте про невинну кров і готовтесь!”

Заповіт С. Петлюри піднялися сповнити найкращі сини й дочки українського народу, що в рядах героїчних ОУН і УПА, спільно пліч-о-пліч з усім українським народом прямують сьогодні до перемоги української на-

ціональної ідеї, до здобуття Української Самостійної Соборної Держави. І тоді тлінні останки свого Найбільшого Сина прийме до себе українська земля під звуки дзвонів Св. Софії.

СВЕНГЕН КОНОВАЛЕЦЬ — ТВОРЕЦЬ ОУН

„Як довго немає самостійної української держави, так довго не буде порядку в Європі. Всі союзи будуть нереальними”.

Свген Коновалець

Місяць травень — це місяць смерти двох Найбільших Синів України: **С. Петлюри і Є. Коновалця**. Два великих Провідники народу, що працювали для визволення України і стали визволиними прапорами своєї Батьківщини, згинули в місції травні з рук московських агентів.

За останніх тридцять років Україна обвинувачусь Москву за вбивство своїх трьох найбільших і найвизначніших Провідників — **С. Петлюри, Є. Коновалця і Т. Чупринки-Шухевича**, — що були втіленням життя і боротьби українського народу за волю і осталися в нашій пам'яті, як вічно-горіючі маяки, що вказують путь до визволення.

Свген Коновалець — полковник і командир Корпусу Січових Стрільців у 1917-20 рр., а відтак Голова Проводу Організації Українських Націоналістів (ОУН), єдиної визвольно-політичної української організації, що по сьогоднішній день, як політичний авангард мобілізує народні маси до боротьби за УССД.

Свген Коновалець, як організатор, воїк і політик дав зразок справжнього націоналіст-революціонера. Він був непохитний, як під час Визвольних Змагань, так під час загальної зневіри і упадку і таким непохитним, чистим і великим згинув у далекому від України Роттердамі.

Чин і діяльність полк. Є. Коновалця мають вирішальне переломове значення в історії визвольної боротьби українського народу. ОУН — під проводом Є. Коновалця виросяла у велику політичну національно-визвольну загальноукраїнську революційну силу, що сьогодні єдина діє і бореться під системою та-

кого політичного терору, якого досі ще світ не знав і не бачив. У 1938 р., з приводу смерті свого Провідника, Провід Організації Українських Націоналістів у своему закликі заявив:

„Не злякає нас терор Кремля! Як довго житиме останній український націоналіст, останній українець, так довго йтиме останній бій на землі за Суверенну Соборну Українську Державу!”

Українські націоналісти, а з ними цілий український народ утративши в Є. Коновалцеві свого Провідника, не розгубилися, а ще з більшою посвятою і вірою в перемогу ступили на кривавий шлях боротьби з одвічним ворогом України — Москвою.

Смерть Є. Коновалця прийшла несподівано і в дуже критичний час. Це було напередодні другої світової війни і зміни положення на українських землях, які майже, як цілість опинилися під советською окупацією, а тим самим змінилися умовини існування і дії ОУН. Ось тому Провід ОУН звернувся тоді до націоналістів словами, що були виявом поваги хвилі і грядучих подій:

„Вжитиесь, Друзі, в цю велич нашої доби, в усю героїку й потужну трагіку наших днів. Усвідомість собі те, що про цю епоху легенди колись творитимуться... до тієї епохи зітхатимуть колись мільйони й знаходитимуть у ній ждерело свого відродження... Вона житиме вічно в народній уяві, як міт, як легенда... Як дума про добу великого зусилля, риску життя і погордою смерті... Переведіть аналізу свого сумління, своїх вчинків і задумів — і скажіть собі — гідні ви цього? Станьте отже на висоті завдання, переможіть і скоріть усі слабості людські, щоб оновлені в тій святій крові, що в Роттердамі пролилася, ви могли чесно й сумлінно та щиро сердечно сказати: **Ми готові! Ми гідні великого і неоскверненого імені — Коновалцеві Воїни, Українські Націоналісти!”**

I ворог убивши тіло Є. Коновалця не зумів убити Його духа, що остався навіки з бор-

цями за волю України. ОУН перенесла цей важкий удар, скріпила свої сили і увійшла в новий період свого росту й боротьби з окупантами. Неначе на екрані переходять перед

Бандери сповняє свою історичну місію в боротьбі за визволення українського народу.

І ми віримо непохитно, що прийде час, коли Україна вшанує пам'ять своїх Найбіль-

Євген Коновалець

нашими очима події, що відкривають перед українським народом шлях до волі й державності. Відновлення української державності 30 червня, створення Української Повстанської Армії, спільний фронт поневолених народів, об'єднаних в АБН, Українська Головна Визвольна Рада, як найвищий підпільний Уряд Воюючої України — це вже історично доконані факти, яких ініціатором і надхненником була Організація Українських Націоналістів.

Сьогодні на Рідних Землях ідеї і дух Є. Коновалця живуть у цілому українському народі. Вони втілені в непохитній, ніким незнищимій ОУН, що під керівництвом С.

шах Синів під гомін тріумфальних воскресних дзвонів української волі, суверенності й соборності.

Д.

„Шлях до української державності стелиться через Київ, а перші цеглини будівлі теж закладаються на Київських горах. Ця основна лінія національної політики і оцей основний постулат національно-державної програми не повинні ні заплутуватися, ні ускладнитися льокальними інтересами, бо останні мають значення другорядне і можуть бути полагоджені тільки тоді, коли в столиці України сидітиме свій національний уряд”.

(С. Петлюра — „Трибуна України”, кн. III, 10-11)

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ

Микола Міхновський — це одна з провідних постатьї нашого національного відродження. В добі малоросійської летаргії, затуманений всесвітніми уточніями соціалізму, він бачив ясно дорогу до національного визволення. Вже кільканадцять років перед Візвольними Змаганнями, визначивши чітко роль державності, як **необхідної передумови** для існування нації — він висунув вимогу революційно-визвольної боротьби цілого українського народу для досягнення цієї мети. Його „вірую” можна уважати за один із перших проявів організованої ідеологічно оформленої боротьби українських націоналістів.

В 1891 р. на могилі Т. Шевченка в Каневі народжується „Братство Тарасівців”. Основоположниками „Братства Тарасівців” були харківські студенти, а з-поміж них найвидатнішим — Микола Міхновський. Гурток „Тарасівців” складався з молодих українських патріотів, що не обмежувалися в той час до мідного українофільства, не йшли до російських партій, а шукали доріг до національного відродження. Вони хотіли служити рідному народові, щоб не дати москалям використовувати Україну і українців. Харківський гурток „Тарасівців” згодом поширив свою діяльність на інші університетські міста, головно на Київ.

Тоді, коли „Кирило-Методіївське Братство” в свою основу поклали програму федерації слов'ян, то „Тарасівці” одразу ступили на шлях національного відродження, увільняючись від московських впливів.

„Тарасівці” зрушіли з місця українську справу і мали великий вплив на тогочасну українську інтелігенцію, що була поділена на три табори: український, соціал-федералістичний під впливом ідей Драгоманова і третій, більш радикальний, що йшов на злуку з російськими соціалістичними партіями і ставився з прииріством до українського національного руху.

Московська жандармерія зліквідувала „Братство Тарасівців”, але одночасно цей погром притягнув увагу всіх тих, хто до того часу не інтересувався „Тарасівцями”. Патріотична українська молодь, що хотіла працювати для українського народу, заснувала в Харкові „Студентську Громаду”, що поставила собі за мету боротьбу за долю свого народу, поліпшення його матеріального добробуту і визволення з національно-політичного рабства. „Студентська Громада” мала великий вплив серед українського студентства по всій Україні і стала матір’ю майже всіх, потім заснованих, українських організацій та партій, що відіграли велику роль в українському національному відродженні.

Душою „Студентської Громади” був Микола Іванович Міхновський, що в 1899 р. переніс свою адвокатську канцелярію до Харкова. Під його впливом розвивалася серед членів „Громади” національна свідомість. У протилежність до всіх теорій соціалістичних угруповань, що наперед треба соціально-

піднести український нарід, а щойно тоді національно, М. Міхновський проголосив наперед національне визволення революційним шляхом, бо щойно у своїй державі можна перевести такі соціальні реформи, які потрібні для піднесення добробуту народу. На різних зібраниях громадського чи приватного характеру, він завсіди висловлював свої погляди про необхідність революційної акції та збройної боротьби за права свого народу.

Більш активні члени „Студентської Громади” під впливом М. Міхновського прийшли до переважання, що існує конечність створення такої революційної партії, яка пропагувала б клічі українських політичних і економічних домагань революційною дорогою, і з початком 1900 р. постає „Українська Революційна Партія” (РУП). Ще того самого року, в одвертому листі до російського міністра (друкованого у Львівській „Молодії Україні”) з рамени РУП, з приводу заборони умістити на проектированому тоді пам’ятнику І. Котляревському напис по-українському, М. Міхновський заявив, що українська нація мусить

О. Олесь

ТЕРНОВИЙ ВІНОК

IV

В великих людях — вільний дух
До тіла людського прикутий...
Їх вабить крила розгорнуті,
Їх кличути простір, воля, рух.

Вони не заснуть і вночі!
Їх будить зойк і крик народній,
Вони то в небі, то в безодні,
Їм сниться слава і мечі.

Що стіни — мури? Розвалить!
Що скелі — гори їм!? Розперти!
Перемогти, або вмерти, —
Однаково: прекрасна мить!

Життя для них — це боротьба,
Вони родилися для чину,
Розкуть закуту Україну,
Звільнити вічного раба!

Це — зміст життя їх, це мета,
Це — їм призначена дорога,
А там за нею — перемога,
Квітки і брама золота.

I йдуть вони, і безліч їх
Упало славно на дорозі,
Ні плач, ні ворога погрози
Не здергати радісний потік.

здобути собі свободу, хоч би захиталася ціла Росія; мусить визволитися з політично-національного рабства, хоч би полилися ріки крові.

В брошурі „Самостійна Україна”, першій публікації РУП, М. Міхновський проголошує „едину, вільну, нероздільну, самостійну Україну від гір Карпат аж по Кавказ”, — тобто вперше проголосив принцип самостійності і соборності України. Ставши на принципі цілості українських етнографічних земель, він кинув гасло: „Україна для українців!”

Коли РУП відійшла від цих ідей, М. Міхновський творить „Українську Народну Партию” (УНП), що клічі самостійності і соборності доповнила ще соціальними вимогами. Своє політичне „кредо” УНП висловила у відомих „Десяти заповідах”, написаних М. Міхновським.

Під час Визвольних Змагань М. Міхновський твердо заступав національно-революційний шлях визволення, докладав усіх зусиль, щоб організувати українську армію і забезпечити самостійність України. Тут він проявив себе, як справжній державник націоналіст-революціонер, але соціалістичний дурман так опутав тодішню провідну верхівку, що всі намагання

М. Міхновського не принесли належнього успіху. В 1924 р., коли вже Україна опинилася у кігтях червоних катів, М. Міхновський, скопленій більшевиками за підпільну протибільшевицьку діяльність, відобразив собі життя, щоб не стати перед катами „в катанах”.

Коли б наші провідні люди працювали під час Визвольних Змагань у дусі ідей М. Міхновського, то сьогодні Україна була б одною з найсильніших держав на Сході Європи. Проте праця М. Міхновського не пішла на марне. За відносно короткий час, в умовах російського деспотизму, пройдено невимовно важкий і великий шлях національного відродження, аж до його сучасного завершення. Прийшов новий тип українця — борця за волю України. І слідом за „Тарасівцями”, РУП, УНП — прийшли УВО, ОУН, СВУ, СУП, УГВР, АБН, як ідейні преемники великих поривів М. Міхновського, що виписав на пррапорі українського народу ніколи ніким не стерті слова: „Одна, вільна, нероздільна, самостійна Україна, від гір Карпатських по Кавказ!”

Р. Н.

ВІЗНАТИ І ПІДТРИМУВАТИ ІДЕЇ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ

12 квітня ц. р. кореспондент щоденних українських радіопередач WHLD під управою В. Шарвана, в Ніятар Фалс, подав українським слухачам в Онтаріо (Канада) інтерв’ю з Головою ЦК АБН Я. Стецьком, що перебуває під цю пору на американському континенті.

Короткі, але глибокі відповіді п. Я. Стецька, на поставлені питання в справах міжнародної і української політики будуть не менше цікаві також нашим читачам.

* * *

Як Ви розціните сьогоднішню зовнішньо-політичну ситуацію?

Уважаю, що третя світова війна вже почалася. Ведеться вона різними методами й формами. Існують уже теж різні театри війни. Росія веде війну за поміччу збройної агресії ззовні і провокуванням громадянських війн зсередини. Ведеться теж уже не від сьогодні психологічна війна Росії. Крім цього, п’яті колони видобують державні тасмниці Заходу, в тому теж тасмниці воєнної продукції включно з атомовою, що є окремої ваги, бо третя світова війна, між іншим, з теж змагом поміж людьми науки, зокрема технічними винахідниками. Підбурюючи одну частину народу проти другої за поміччу комуністичних партій, які підготовляють братовбивчі війни між синами одного й того самого народу, Росія творить фронти почесез народи.

У якому пляні провокує Росія перефериальні війни?

На мою думку, цілю провокованих Росією воєн, зокрема в Азії (Корея, Індокитай, Малая і т. п.),

є зв’язати Захід війною з азійськими народами, представляючи його (Захід), як інтуза, а себе, — як захисника їхньої національної незалежності і таким чином відтягнути увагу від загрози, яка тяжить над азійськими народами з боку Росії.

Яка, на Вашу думку, повинна бути відповідь західних держав?

Західні великороджави не повинні давати себе вманеврувати на побічні фронти, а заatakувати джерело всього лиха на світі і центр світових братовбивчих воєн — Москву. Одночасно Захід повинні визнати і підтримати ідеї національно-визвольної боротьби поневолених Москвою народів, які творять окрему, суверенну силу на світовій панівниці і дають ключ до перемоги.

Без гармонійної співпраці і координації дій західних великороджав з національно-визвольними підпільними рухами за залізною заслоною — є важко перемогти більшевизм.

Чи маєте на увазі комбінацію двох фронтів: західнього і АБН?

Безумовно так!

Чи думаете, що підтримка деякими західніми кругами єдинонеділімських концепцій, в найвищій мірі ускладнює фронт боротьби всього люнольюбного світу проти більшевизму, а нарешті унеможливляє його?

Уважаю, що при підтримці певними, зокрема американськими кругами, російських імперіалістів білого видання, є неможливий спільний фронт по-

неволених Москвою народів з Заходом. Народи АБН не боряться за зміну кайданів, але за суверенні національні соборні держави на руїнах російської тюрми народів усіх барв.

Які перспективи на цьому тлі для української революційно-візвольної боротьби?

Українська візвольна боротьба розгортається **незалежно** від тієї чи іншої зовнішньополітичної констелляції і ставлення західних потуг до України. Вона **суверена** і ні від кого незалежна. Як не сьогодні, то пізніше, західний світ мусить визнати цю боротьбу і з нею зв'язатись, бо інакше його перемога над большевизмом буде неможлива.

Які є форми цієї боротьби під сучасну пору?

Вона з масової повстанської перейшла на підпільно-повстанську. Це означає, що замість великих військово-повстанських з'єднань, Українська Повстанська Армія (УПА) оперує малими, ударними, бойовими єдиницями, з метою пропаганди ідей національно-візвольної боротьби і оборони населення перед найдошукульнішими його нинівниками — МВД-МГБ. Крім цього діє, як політична візвольна організація, Організація Українських Націоналістів, очолювана С. Бандерою, яка проникає всі ділянки життя народу і протиставляє їх окупантам. Цілість візвольної боротьби унапрямлює і репрезентує Українська Головна Визвольна Рада (УГВР), як підпільний Уряд України, протиставний до агентурного т. зв. уряду УССР.

Куди і з якою метою відділи УПА робили рейди?

До багатьох сусідніх з Україною країн-членів АБН, а теж на Кавказ (відділ командира Лиса), з метою скріплення спільного фронту боротьби народів проти большевизму та координації політично-повстанської боротьби. Такі рейди змінюють внутрішнє почуття сили і задокументовують непереможність об'єднаного фронту національно-візвольних революцій, тобто національно-візвольних воєн поневолених народів проти Росії.

Чи труднощі боротьби великі?

Немас сумніву, що щораз важче приходиться провідним кадрам організувати і вести боротьбу. Нас зустрічають великі втрати, але ідеї боротьби **проникають щораз ширші круги народу**, включно з бійцями совєтської армії і таким чином зрівноважуються втрати з масовим поширенням визнавців нашої ідеї і вирощуванням нових провідних кадрів.

Найважчу втрату від часу смерти С. Петлюри і Є. Коновальця поніс український народ з героїчною смертю на полі слави свого Провідника — ген. Тараса Чупринки. Його ім'я стало вже прaporом боротьби і веде нові когорти до бою. Полковник Коval'я, як відомо, зайняв його місце і його досвід дає запоруку, що УПА йтиме до нових перемог.

Яке, на Вашу думку, наше завдання на еміграції?

Основне завдання нашої політичної еміграції, без огляду на те, де вона знаходиться, — це **включитися** у відповідний час у боротьбу Воюючої Батьківщини.

Є. М.

25 ТРАВНЯ 1926 РОКУ

Ще мить тому — весна і цвіт,
Чужинний май в співучім сонці
... I вже щось чорне криє світ —
I де ж ви, друзі, оборонці?

Наївний рух крилатих рук, —
Hi! Свисту куль не заперечити.
I тіло падає на брук,
I ось тріпочуту груди й плечі,
I очі гасить смертна мла...

Сім хижих куль. Сім стрілів зла
Зміряли в дух — влучили в тіло:
Знялись над мертвим тілом крила
I дійсність легко попливла,
Як марний, як минулий вияв, —

Bo за повіками тремтів
Співучий степ, пшеничний спів,
Полтава, прапори і Київ.

Як довго вона знаходиться на чужому терені, мусить всіми силами **поширювати** ідеї нашої візвольної боротьби серед чужих і ще не свідомих своїх, **здобувати** прихильників для неї серед західного світу, **протестувати** проти гноблення Батьківщини Москвою, **заставляти** західний світ помагати тій боротьбі, **нести** крім іншої також матеріальну поміч, **поборювати** комунізм, як імперіалістичну ідею Росії і всякі інші форми единонеділімства серед прихильників Росії на Заході.

Чи ідеї АБН мають теж прихильний відгук перед народів західного світу?

Наша акція ішла завжди проти хвиль. Ми не старалися ніколи уподібнюватися до модних гасел. Був час, коли ми були непопулярні, особливо під час приязні між ССР і західним світом, та різних великопростирівних концепцій. До таких мод ми не достосовувались, а йшли своїм шляхом, не зважаючи на різні наклепи.

Сьогодні слушність нашої безкомпромісової постави признають уже поважні кола на Заході, зокрема ті, які не служать жодним укритим силам і мають відвагу захищати власну думку.

Під демократією, але під цією справжньою, необлюдною і несфальшованою, розумімо передусім **ідею національного** визволення поневолених Москвою народів, бо не уважаємо, щоб людина могла бути вільною і могла свободно хвалити Бога, будучи національно поневолена. Хто розуміє демократію, так як ми, той стає нашим приятелем.

Останнє питання: Який інтерес може мати Канада в підтримці ідей АБН і українського революційно-візвольного руху?

Поперше — большевизм, тобто російський імпе-

ріялізм, не бореться вже за поділ світу на сфери впливів, але за виключне і абсолютне панування над світом, за московську світову імперію, якої складовою частиною мала б бути також і Канада. Це мають підготувати місцеві комуністи, а доконати має російська зброя.

Подруге — Росія має свої воєнні бази в недалекому

сусідстві Канади (напр., далекосхідний Сибір). Це дуже поважна загроза для Канади. Коли буде зачленена тюрма народів, Сибір буде самостійний і всяка загроза з боку Росії для Канади міне раз назавжди.

Для кожної країни світу, яка бажає волі і миру, є корисний розпад російської тюрми народів на вільні національні держави.

В ЧОМУ НАША ПЕРЕМОГА?

Кожний українець на чужині, новий чи старий емігрант, якщо справді пам'ятася і любить свою Батьківщину — Україну, завсіди інтересується розвитком визвольної боротьби українського народу і її найближчими перспективами. Українська преса на чужині всіх напрямків постійно слідкує за розвитком подій на Заході, які мають будь-яке відношення до української справи. Кожне українське політичне середовище старається робити висновки з міжнародної ситуації, на тлі якої шукає дальших перспектив для української проблеми серед політичних кругів Заходу. Але в самій оцінці положення і перспектив української визвольної справи, існує серед української еміграції велика зasadнича різниця поглядів, як вислід двох концепцій визволення, що діють серед української емігрантської спільноти.

Серед певної, хоч і малої частини, української еміграції покутує ще й досі погляд, що Україна може стати самостійною тільки при активній допомозі західніх держав, а особливо США, що єдині можуть протиставитись мілітарній силі СССР. Визволення України узaleжнюється від стосунків Заходу з СССР, а дальше — від трактування Заходом української проблеми. Ця концепція „визволення” **позбавлена власного національного підмету**, тобто волі і права українського народу рішати йому самому про свою долю, бо вона нерозривно пов’язана з волею посторонніх сил, за якими залишається остаточне рішення: бути чи не бути Україні вільною. Українську проблему не ставиться тут, як **остаточну й рішучу волю українського народу**, що готовий найбільшими жертвами й зусиллями здобути свою державність, на яку має незаперечне право. Навпаки існує страх, щоб такою рішучою поставою всього українства „не зразити” собі західніх політичних кругів, і тому українське питання ставиться Заходові, як „додаток” до його „великої політики”, а за кожну дрібну справу, зроблену для нас, пропонуються далеко-йducі послуги. Таким чином українська проблема дуже часто зводиться до одної з проблем якогось розвідочного підвідділу міністерств тої чи іншої держави, що заінтересована внутрішнім положенням СССР, але не має на меті зв’язуватись з ідейними чи політичними проблемами поневолених Росією народів, а в тому числі і України.

Ця концепція каже нам здатись на ласку сильних світу цього і узaleжнює українську державність

від напого „уміння” випросити її. Визнавці і пропагатори тієї концепції діють передусім через середовище УНРади. Це самозрозуміле, що вже сьогодні жодне українське політичне середовище не може позволити собі на замовчування визвольного руху на Рідних Землях і не може явно підмінити Української Самостійної Соборної Держави будь-якою формою „визволення”, що **нарушувала б сувереність і соборність українського народу**. На це може собі позволити тільки якесь замаскована агентурна група, що діє виключно в інтересах ворога, незалежно від моральної і матеріальної підтримки українського громадянства. Залежевати чи замовчувати український визвольний рух, відмовлятися від нього — це значить стратити в очах політичних кругів Заходу всюк вартість і можливість заінтересування, як чинником. Ставити двозначно ідею Української Самостійної Соборної Держави — це значить опинитися поза українством і втратити моральні й матеріальні середники для існування. Це розуміє кожне українське політичне угруповання чи середовище, тому сьогодні йдеться не так про форму, як про самий зміст діяльності. В політичній роботі української еміграції, як цілості, а в тому числі всіх груп, партій і „урядів”, Україна мусить видвигатися, як **партнер** Заходу в боротьбі проти московсько-боляшевицького імперіялізму, а не як об’єкт експериментів диверсійного характеру. Українська політика за кордоном розпоряджає великим політичним капіталом, що **його дає активна сучасна визвольна боротьба українського народу**, чого не має в так великій мірі жодна політична еміграція з-поза західної заслони. Вже сама **форма** української визвольної боротьби ставить Україну, як партнера. Політичне підпілля, організоване в рамках ОУН, збройні активнідіючі відділи УПА, підпільний керівний центр — Уряд, противстановий урядові УССР — Українська Головна Визвольна Рада, дають Заходові **зразкову форму підпільної держави, що одного дня мусить одержати від світу формальне визнання**. І ось тому, коли зміст нашої політичної роботи на еміграції буде відповідати концепції сучасної визвольної боротьби українського народу, тоді всі інші колъюнтурні чи інтервентські концепції деяких українських політичних груп **мусять раз на все зникнути** на шляху української самостійницької політики.

Тому, розглядаючи положення української виз-

вольної справи, ми завсіди **починаємо від ствердження стану на Рідних Землях**. Відношення світу до української проблеми було, є і буде **узалежнене** від фактичного стану, дії і боротьби українського народу в Краю. На жодні сентименти до нас, з приходу напошного поневолення, від західного світу розраховувати не можемо. Не було того сентименту, напр., в американського судді, який післав упівця Циперу, по кількарічній важкій боротьбі з большевиками, „відпочивати” до... тюрми. Це дрібний приклад, але дуже багатомовний! Цей прищеденс є мірилом моралі американської політики, під впливом якої виявив свою „справедливість” американський суддя.

Боротьба українського народу, організованого в його революційно-візвольних формacіях, триває далі. Це **наш основний і найбільший успіх**, що дає запевнення успішного завершення нашої візвольної боротьби. Від закінчення другої світової війни до сьогодні український народ ні на хвилину не заперечтає своєї візвольної війни. Факт, що український візвольний рух на Землях існує і діє даліше, дає для української політики на еміграції підстави ставити українську справу, як одну з **найважніших** світових проблем.

На Заході, однак, особливо в США, в плянах боротьби з ССР відродилася концепція **единонеділімої Росії**, яку обстоюють певні „приватні круги”, підтримувані політикою „стейт-департаменту”. Концепція АБН, тобто розподілу ССР на вільні суверенні держави на їх етнографічних територіях, зустрілася з гвалтovnoю атакою російських единонеділімців і їх опікунів. Але навіть і в цьому ми добачуємо не нашу поразку, а успіх, бо наша ідея, реалізована на платформі АБН, хоч поборювана і нелюба ворогам національного самовизначення і вільного державного життя поневолених Росією народів, **роздростається і міцніє** до тої міри, що її противники змушені одверто виступити проти неї. Ідея вільної України і вільних народів поневолених Росією вийшла вже на міжнародну арену, як основний, мобілізуючий поневолені народи чинник до боротьби з большевизмом. Але Заход так привик до історичної традиції московського імперіалізму, що з великим трудом приймає нову дійсність, яка **диктує конечність** розвалу російської імперії, що привело б до основної зміни карти Східної Європи. Замість дотогочасної единонеділімості Росії, поневолені нею нації, що мають на Заході таку дивну назву, як „народи Росії”, мали б стати вільними й суверенними державами.

Визнаючи за найбільше зло большевизм, що безпосередньо загрожує інтересам Заходу, а не його суть — російський імперіалізм, Заход хоче обмежитися тільки до боротьби з комунізмом і навмисне веде політику замовчування національних проблем поневолених народів ССР, шукуючи розв’язки цього питання в единонеділімській політиці супроти Росії, як цілості.

Але і тут, на цьому відтинку, дуже багато змінилося в нашу користь. Пригадаймо, що не так давно

навіть серед певних українських угруповань, питання російського імперіалізму, як суті большевизму, не відмічалось. На Заході майже в усіх публікаціях і політичних промовах і згадки не було про російський імперіалізм, хоч проблема боротьби з комунізмом уже існувала. А сьогодні—голоси західніх політичних діячів про загрозу російського імперіалізму вже не є рідкістю. Хоч, напр., сучасна американська політика улягла тимчасово впливам єдинонеділімців, але і Ечісон і Труман у своїх промовах кількаразово підкреслювали, що справжньою суттю большевизму — є російський імперіалізм.

Одвертий виступ англійського ген. Фуллера, знаного воєнного теоретика, основоположника танкової боротьби, з його теорією психологічної війни з Москвою, яка вповні покривається з концепцією ідеями АБН, а також виступи таких визначних американських політиків, як Стассен, Керстен, Коннор і ін. є наявним доказом, що українська справа у її властивій формі набирає щораз більшого значення. На політичному міжнародному овіді щораз більше зарисовується Україна, як мобілізуючий чинник візвольної боротьби поневолених народів ССР, об’єднаних в АБН.

Переглядаючи сьогодні світову вільну пресу, особливо англомовну, зустрічаємо щораз більше статей на українські і АБН-івські теми. Є між ними статті, які дуже гостро атакують концепцію АБН, і піддержують позиції единонеділімців, і навпаки — є статті, які атакують різні СОНР-и і единонеділімську політику „приватних” американських кругів. Значить, у боротьбу двох концепцій — АБН і единонеділімості, **включилася вже світова преса**. Це є **перший успіх** незалежно від цього, що поки що російські единонеділімці і їх опікуни мають офіційну перевагу. Коли, напр., на „Конференції психологічної війни”, що недавно відбулася в Вашингтоні, противники АБН чулися так загроженими, що видали спеціальні брошюри-пакети про АБН і його чоловічих діячів, то це не є нашою поразкою, а доказом, що ідеї АБН стали вже такою **серйозною силою**, якої не можна збувати мовчанкою. На американському континенті ідеї АБН проникають щораз ширші круги громадянства і ряди прихильників АБН постійно зростають, не зважаючи на протилежний курс офіційної політики. Вже перші успіхи поїздки Голови ЦК АБН п. Я. Стецька на американському континенті доказують, що існують великі перспективи для української візвольної політики і візвольної концепції АБН на американському континенті.

Найголовніше є те, що бачимо на Заході **кристалізацію фронтів**. З одного боку бачимо оборонців единонеділімості російської імперії, а з другого — прихильників концепції АБН і української самостійності держави. Ця кристалізація фронтів є одночасно загостренням ситуації, бо противники АБН докладатимуть усіх зусиль, щоб вийти переможцями. Створений з куплених агентів СОНР показався фіяском і тут ми отримали перемогу, але це тільки початок

боротьби і нас можуть чекати також і невдачі, які, однак, у кінцевому етапі мусять закінчитися нашою перемогою. Американські „приватні” круги, прихильники єдинонеділімкої, ведуть тепер більш обережну, ніж перед тим, політику, намагаючись створити такі форми якогось нового СОНР-у, щоб до нього заманити представників неросійських народів, а одночасно дати сatisfaction імперіялістичним аспіраціям російської еміграції. Замість Кеннана прийшов Керк, який має чимало клопоту з численними й розсвареними російськими групами, що ніяк не хочуть об'єднатися довкола „батюшки” Керенського. Щоб рятувати російську імперію і підорвати позиції АБН, висувається проект створення нового антибольшевицького блоку народів СССР, на базі большевицької конституції.

Безперечно, що це тільки деякі з тих методів, що ще будуть стосуватись до поневолених Росією народів з метою підкорити їх єдинонеділімській політиці захисників російської імперії.

Як бачимо, в такій ситуації українська еміграція мусить **проявити максімум зусиль**, витривалості і одностайністі, щоб не зйті з обраного шляху і **відстоїти** наші ідейні позиції, що єдині є запорукою самостійності й суверенності України. Одностайна постава української еміграції проти всіх форм керенщини є дуже відрядним явищем. Але дуже сумним явищем є нами промовчуваний факт, що в той самий час деякі українські політичні середовища намагаються серед народів АБН викликати внутрішню

М. Орест

НАПИС НАД ДЖЕРЕЛОМ

**Я — кров землі. Прозора і співуча,
Негаснуча і невичерпна кров;**
**Я — забуття, я — воротя пливуче
І чарування радісних віднов.**
**Ти — син землі. Тож пий мене, живицьу,
І міць бессмертності, в мені таємо сущу.**

диверсію для послаблення АБН. Відомі зусилля НРади створити „новий” АБН, різні „конференції” п. Д. Андрієвського з поневоленими—є нічне виконуванням напрямних політики американських „приватних” кругів, щоб, незалежно ким і чим, конечно послабити АБН і закріпити позиції єдинонеділімської концепції. Одночасно в органі ЗП УГВР пропагується польську концепцію „межиморя” (статті Є. Врецьоні). Всі ті внутрішньоукраїнські сили, що не хочуть підпорядкуватися **універсальній ідеї визволення України** і інших поневолених Росією народів та підтримують позиції АБН в міжнародному укладі політичних сил, є не менше пікідливі і небезпечні, як усякі Гулаї, тим більше, що діють скрито, прикриваючись державницькими ідеями.

Чуйність і вірність української еміграції ідеям українського візвольного руху і його візвольній концепції — це передумови успіху нашої політичної роботи на еміграції.

Н. Д.

ОБОРОНА ЧИ НАСТУП

Основою нашої української воєнної доктрини — є боротьба за Українську Самостійну Соборну Державу, її здобуття, а в дальшому — оборона збройними силами і захист Української Держави та державного суверенного життя. Це є **провідна ідея** нашої української воєнної доктрини і вона, ця ідея, являється тією основною рушійною силою, що не лише наказує всім українським воякам у кожну хвилину бути готовими до майбутніх збройних дій проти ворогів України, але вимагає повного й беззастережного об'єдання всіх колишніх українських вояків на чужині в одну монолітну, ідейно міцну, національну військову когорту, без партійного, територіяльного чи якого іншого поділу.

Українська воєнна національна когорта мусить творити одну цілість з усіх вояків, у грудях яких б'ється українське серце, які є готові до боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, за ідеї української нації,

за її самостійне державне життя. Тут не може і не сміс бути різниць, чи такий українець-вояк родився на Полтавщині чи Тернопільщині, Київщині чи Львівщині, а хоч би навіть на Зеленому Клині або в різних чужинних країнах. І тут з особливим підкресленням треба звернути увагу на те, що не сміє і не може бути будь-якого призирства до тих українців, які родилися на Зеленому Клині мають сибірський акцент, а ті, що жили десятиліттями під московською або польською окупаціями, уживають „зукраїнізованих” польських або московських слів. Інша справа, що ми мусимо зберігати свою рідну мову, очищати її від чужих неукраїнських слів, а ті, що довго жили серед чужих народів чи під окупацією — повинні обов'язково оволодіти рідною українською мовою. Але це

ніяк не значить, що до такого українця мусимо ставитись із зневагою чи прищипувати йому чужі ображаючі назви. У свій час авторові цієї статті доводилось також переживати дуже багато прикрих хвилин душевної образи, гіркої і незаслуженої, коли навіть товариши по зброї і брати по національній крові, не зупинилися перед згірдливою назвою на мою адресу — „москаль”. Це дуже прикри хвилини, але український дух і глибока національна ідея допомагають переживати найгірші прикрусті в житті і не дають зійти з правильного шляху.

Ми повинні бути свідомі цього, що в майбутній українській армії будемо мати до діла також з такими дійсно правдивими українцями, фанатиками боротьби за УССД, яких рідна мова буде жорстоко покалічена ворожими окупаційними впливами. І навпаки, будемо мати справу з нашими занеклими ворогами, які будуть говорити прекрасною чистою українською мовою. Українські вояки, підпорядкувавши себе ідеї самостійності і соборності Української Держави, мають створити єдину, міцну, солідарну військову родину побратимів, що готові кожночасно йти у бій проти всіх ворогів України за українську державність. Українських вояків може єднати тільки одна воєнна доктрина, ціллю якої є — УССД, а шляхи до неї — це революційно-візвольна національна боротьба.

Найбільшим ворогом українського народу і його державності — є імперіялістична Росія в усіх її проявах і формах. У боротьбі з окупантами застосовуємо українську воєнну доктрину, якою узаконюємо і визнаємо справедливими всі наші українські війни, незалежно від їх форми, бо вони ніколи не були загарбницькими, імперіялістичними, а тим більше громадянськими, на зразок ленінської теорії клясової боротьби. Українська нація таких війн не знає. Громадянська війна в 1917-21 рр., що відбувалася також на Україні, не була українською. То була війна чужка, спровокована окупантами, що свою громадянську московську війну силою своїх багнетів перекинули на Україну і на українських землях воювали за владу в Москві, за поневолення України, опираючись на українську економіку, брутально грабуючи український народ та силою мобілізуючи його до білої і червоної армій. Але одночасно історія московської громадянської війни в

1917-21 рр. стверджує, що українці, як нація, як народні маси, не приймали широкої активної участі в тій війні. Навпаки — вони збройно виступали, як проти білих, так проти червоних інтервентів, що штовхнули Україну в ідейний хаос і безладдя. Український життєвий простір, економічні багатства — це основні чинники, що були потрібні москалям під час громадянської війни, яка фактично була війною за здобуття України. Ми, українці, вели свої війни за українську правду, за волю і справедливість.

Українська воєнна доктрина в боротьбі за візволення і суверенність українського народу визнає різні форми війни: партизанську, повстансько-революційну, підпільну, регулярну і т.п., узaleжнюючи їх від обставин і пореб. Але в ґрунті заперечує і відкидає війну громадянську, яка базується на клясовій боротьбі, на інтересах різних партій чи політичних або військових угруповань, які боряться за владу в самій державі.

Сьогодні, коли українська нація веде вперту, криваву боротьбу на життя і смерть, тобто веде війну в різних формах, ми ніяк не повинні в нашій уяві й твердженнях звужувати цієї боротьби тільки до оборонної форми, бо це не відповідає фактічній правді. Серед деяких українських середовищ на еміграції покутує думка, що наша боротьба за УССД — це в першу чергу війна оборонна, яка захищає українську націю від знищення і зберігає її, як таку. Таке поняття є хибне! Ми з нашими ідеями і бойовими гаслами є в наступі, в поході. Тому ми фактично ведемо і мусимо вести офензивну війну. Це не говорить про те, що в сучасній практичній бойовій дії ми не мали б застосовувати оборонної тактики, маскування бойових відділів, несподіваних ударів і наскоків і т. п. Всі ті методи — є методами нашої тактики, але стратегія нашої війни — це стратегія наступу. І цю стратегію ми повинні опранцювати в широкому маштабі, відповідно до потреб української національно-візвольної революції.

Стратегія наступу нашої війни обґрунтовується декількома чинниками. Поперше — держави в нас ще немає, а тому ведемо війну тільки шляхом активного наступу, щоб викинути ворога з української землі, а на еміграції не дати ворогові наступом на нас зміцнювати й підтримувати ворожий фронт на українській території. Успішний наступ, як

правило, завжди по розpacливому спротиві ворога веде до його відступу, а іноді навіть до панічної втечі. Отже, в нашій оfenзивній дії проти ворога на еміграції мусимо досягти такого кульмінаційного пункту, щоб ворог був спаралізований і розбитий. Пот друге — знаємо, що оборонна війна ніколи не дасть нам перемоги над ворогом, бо оборонна війна, як така, є можлива тільки тоді, коли народ є паном власної території, яку боронить перед наступом ворога. Щоб перемогти ворога, який окупував українську територію — треба вести війну оfenзивну, бо тільки тоді можна здобути перемогу. Пот третє — оfenзивна війна не тільки зберігає націю, але також спричиняється до її зростання і державницького прагнення. Нарід активізується, росте його національна свідомість і віра в перемогу.

Наш ворог, московський імперіалізм — нам відомий. Він виступає проти нас, чи то у формі московського більшевизму чи „б'єлого двіження”, чи власовсько-солідаристичної „руської національної революції”, чи російського монархізму або керенщини. До розправи з ворогами українці-вояки, що перебувають на чужині, мусять посилено готуватися, озброюючись різномібічним воєнним і політичним знанням. Українці-вояки своєї зброї не склали, ворогові не скорилися, задержали свій бойовий дух і кожнотасну готовість підняти цю зброю щераз на ворога.

Щоб успішно володіти духовою зброяєю, треба не тільки вивчати всі її складові середники, а треба також пізнати і вивчати зброю ворога. Якраз це, на жаль, і вислизнуло з нашої військової точки погляду. Дуже мало уділяємо уваги тій справі, не цікавимося, що робить у військовій ділянці наш ворог, як він готується до війни з нами, які має мобілізаційні пляни, які сили в нього і т. п. А те, що ворог готується до війни, не є жодною таємницею. Та помимо цього, ми не вивчаємо військової концепції і воєнної доктрини нашого ворога.

Сьогодні, на еміграції, українська спільнота находитися в політичному наступі на ворога. Іде війна, але українські вояки чомусь у цьому наступі немов би залишаються на боці і не виступають з власною вояцькою духововою зброяєю. Підкреслюємо — духововою військовою зброяєю, а вона в нас є, хоч може ще мало опрацьована. Такою зброяєю у нас

є наша українська воєнна доктрина. На Рідних Землях ворог уживає проти УПА, ОУН, УГВР і цілого українського народу різних середників політичної і військової зброї, а на еміграції москалі вживають проти нас лише політично-пропагандивних дезорієнтуючих і фальсифікуючих методів. Завтра, однак, усі москалі і ті, що на „родине”, і ті, що на еміграції, можуть застосувати проти нас в одинаковій мірі методи збройного і політичного терору, бо в цьому напрямку ведуть вони наполегливу підготовку.

Можливо, що дехто з наших військових „спеців”, в обороні інертності наших українських військових кругів скаже: „В цілі охорони нашої української військової діяльності ми мусимо зберігати військові таємниці, тому не можна публікувати наших стратегічних, оперативно-тактических плянів і напрямів”. Це вірно! Нашіх військових плянів чи підготовчих організаційних заходів творення власних військових кадрів не то що не вільно публікувати, але й не треба. Такі пляни чи заходи належать до компетентних чинників. У ті справи вояки втрутатися не будуть, бо для кожного вояка є надто зрозумілою річчю військова таємниця. Однак, справа, про яку пишемо, лежить в іншій площині, а саме: чи ми вояки, починаючи від наших генералів і кінчуючи на наших стрільцях, хоч в одній українській газеті чи у своїй військовій пресі присвятили належну увагу проблемі ворожої воєнної доктрини? Що ми зробили, щоб здемаскувати військові заходи нашого ворога, щоб по-військовому розбити ворожий наступ таки його власною духововою військовою зброяєю, здемаскувати його наміри і показати світові для яких цілей ворог намагається на еміграції створити свої військові сили і опрацьовує власну військову доктрину? Чи ми витягнули з ворожих теоретичних військових концепцій, які він головить на еміграції, оте „зерно”, на якому базується вся його військова робота? Скажемо відверто: ні!

Правильно писав М. М., автор статті „За яку військову концепцію?” („В.Ш.” ч. 8(47), 1951 р.): „Поява журналу української військової думки (мова йде про журнал „Перемогу”) викликає найжвавіше зацікавлення — нарешті ми дістанемо відповідь-науку про те, як організувати, відродити давно зліквідовану ворогом українську збройну силу, її військо; які досвіди — добре чи злі — в цім

напрямку ми мали самі, наші більші й далі сусіди (Фінляндія, Естонія, Латвія, Болгарія, Румунія, Сербія, Польща і другі), що в свій час осягнули своє визволення, розбудували свої армії і війну з ворогом виграли, перемогли; яка є світова практика національно-визвольної боротьби інших народів і способи відродження їх перемоги іх збройних сил і, нарешті — хто є нашим ворогом, тобто з якою реальною військовою силою ми воюємо, і як у цій війні мусимо осягнути перемогу". Ось на які питання шукає автор відповіді у воєнно-науковому журналі.

Українці, колишні вояки, що знаходяться зараз на еміграції, повинні по-вояцькому виступити проти ворога своєю духововою зброєю, щоб бути в наступі, а не в стадії пасивності чи оборони. Треба протиставитись воєнній доктрині ворога, яка (доктрина), як усі його політичні чи економічні доктрини, базується на загарбницько-імперіалістичних цілях і методах. Клаузевіц своїм висловом: В,,ійна є продовженням політики збройними силами", дав загальне окреслення для воєнної науки, але кожний нарід, кожна держава цей вислів розуміє по-своєму і застосовує його в своїх власних інтересах.

Російська воєнна доктрина і її теоретики підпорядковані виключно імперіалістичним цілям Москви, незалежно, чи ця доктрина буде большевицькою чи білоемігрантською. Так, наприклад, приглянемося російському військово-національному рухові т. зв. „Суворовському Союзові” в Аргентіні. Керівником цього „союзу” є якийсь близьче невідомий ген. Хольмстон. Прізвище цього „генерала” є очевидно приbrane і за ним ховається якийсь Смірнов чи Сівернов, але це не важне. Важне те, що цей Хольмстон, як скрайньо фанатичний російський шовініст-чорносотенець, надає „тон” усім росіянам-військовикам в Аргентіні і поза нею та організує легально шовіністичний, з єдиноділімською ідеологією курс воєнного семинара, об'єднуючи в ньому військовиків різних напрямків, готове швидким темпом кадри для майбутньої російської національної армії.

Російська емігрантська газета „Родіна” (орган власовців в Аргентіні) в статті „Ржавчина” (ч. 10, 1951 р.) подає дуже вимовну характеристику ген. Хольмстона. Річ у цьому, що суворовці не задоволені політикою Керенського і „Родіна” про них дослівно

пише так: „Суворовці твердять, що СОНР — організований Керенським за американські долари, Керенський займається безгрунтовною пропагандою, а в СОНР-і засіли недемократичні групи, які не мають значення на еміграції... Такий донос до Трумена на Керенського підписали „Союз Інвалідів” у Буенос-Айрес, „Компанія колишніх офіцерів царської флоти”, „Союз пажів” та інші. Між іншим натякається, що американці мусили б дати допомогу в долірах тим російським організаціям, у яких добре поставлена служба інформації (чи не від НКВД? — П. К.). Петеція до Трумена дуже подібна до тих доносів, які писалися в таборах УНРРА таки тими ж самими людьми. Там кожному вони клейли ярлика — комуніст, комсомолець, енкаведист”.

Отак вилізо шило з мішка! Москалі самі про себе розказують, хто по таборах УНРРА займався доносами, брехнею, дискримінаціями і т. п., з чого найбільше, мабуть, попало українцям. Це відомі московські методи. Напевне не менше могли б сказати „суворовці” про власовців. Далі „Родіна” в приступі „щирості” пише: „Подумаєш, какая щепетильность! Суворовци не хотят работать с Керенским! А с немецкой контрразведкой их „командор” мог сотрудничать? Даже открыто гордятся этим. Может быть суворовцы сумеют реорганизовать институт по изучению истории и культуры СССР, а майор немецкой контрразведки будет назначен деканом?”

Отак, з такого мимовільного „откровення” власовської газети „Родіна” довідуємось, хто такий Хольмстон! Це не генерал, а майор німецької контррозвідки. Мабуть, це якийсь Зиков ч. 2. Хоч власовці боронять і оправдують Зикова, зате „Суворовець” не менше щиро висловлюється про власовців, як власовці про суворовців. „Суворовець” пише: „Сталося так, что в ролю авторитета попав якийсь Зиков. Зиков пізніше був викритий, як агент комуністичного політбюро і був розстріяний гестапом за дозволом Власова. Ген. Власов довго довіряв Зикову і захищав його перед німцями але потім змушеній був дати згоду на його розстріл бо гестапо довело вину Зикова його особистими листами, які він писав до червоних партизан”. Можливо, що Власов був змущений знищити Зикова, який напевно знав,

хто такий Власов та з чого доручення він працює. До тієї самої категорії „діячів” належить також Хольмстон, агент німецької контррозвідки, який тепер розписується про свою великороджану військову доктрину, позбавлену всяких моральних і ідейних засад. Його поглиблення військової „доктрини Кляузевіца” — це фактично плутанина і набір різних, майстерно між собою переплетених „наукових” висловів і слів, а ціла доктрина навіть не обґрунтована хоч би науковою матерією лістичною філософією, а просто голим імперіалістичним вульгаризом. Дещо про основний зміст цієї великоросійської шовіністично-імперіалістичної доктрини хочемо тут згадати.

В „Суворовцу” в статті Хольмстона „Непримиримість армії” („Поглиблення доктрини Кляузевіца”) написано так:

„Непримиримість у своєму доведеному до заперечливості філософічному аналізі, вимагає ненависті. Ненависть вимагає дій. Релігія вчить любити і всім прощати. Ми, російські воєнні націоналісти йдемо по третій дорозі, по дорозі боротьби без ненависті. Бо там за „чортополохом” живе наш 200-мільйонний народ Росії. Наш народ. Наша єдина монолітна 200-мільйонна нація. Ми хочемо національно відновити її історичні права. Ми не допускаємо до її економічного чи політичного знищення бо маршуємо по дорозі національної революції... Наша армія буде боротися за звільнення народів Росії, а це вже справа народів Росії після цього виявити у вільníм плебісциті свою волю. Нехай церква і релігія проповідую науку Христа і любові а мусимо морально й технічно готувати себе, як вояки-професіоналісти, в майбутні кадри національних збройних сил Росії... Правда є постійна, вона не змінна. Зміняється лише відношення людства до неї. Ми віримо в правду але правда без діл є мертвa. Тому права правди не можуть виявитися без сили, яка є джерелом кожного права. Ніякі політичні системи, філософські доктрини чи релігії ще не змогли і не зможуть ніколи раз назавжди заперечити чи знищити війни. Війна — це закони життя. Життя — це процес безперервного руху народження і смерті. Цей процес викликає боротьбу за існування в усіх видах. У пляні духовому йде безперервна боротьба релігій, вірувань і ідей. У пляні фізичному йде боротьба за форми організацій, колективів

і індивідуумів. У пляні психічному йде боротьба стремлінь, емоцій, почувань і характерів. Закони тих „зударів різниць” викликають ті історичні явища, які ми звемо економічними чи збройними війнами. Сильний перемагає слабого. В лісах відбувається заглушування менших дерев, у тваринному світі йде знищення слабшого й вибір сильнішого. На цілому своєму історичному шляху людство не дало доказів, що воно підлягає іншим законам природи. Було рабство на світанку нашого історичного буття, було воно й під час високої античної культури. Катували людство в часи середньовіччя, експлуатували й поневолювали в дні абсолютизму. Змінювалися зовнішні форми життя але людство залишилося тим же самим. Війна — це частина нашого життя. Без війни життя не може бути і до неї мусимо готуватися. Переможена держава може лише розраховувати на ласку переможця і кожна нація, коли зачує роковий зловіщий дзвін своєї історії мусить зійти зі сцени світового життя. Пацифізм — це хвороба народу або окремої його кляси. Це послаблення волі нації в боротьбі за своє особисте, клясове чи національне життя... Всі ідеологічні, політичні і економічні конфлікти розв’язувались лише силою зброї й іншого виходу людство ще не знайшло. І не знайде! Війна не є жахливою для народу. Армія не може виховуватись на принципах абсолютної справедливості. Поділяй і володій — ось фундаментальний принцип справедливої політики. Імператорська Росія блукала в абстрактній шуканні справедливості. Народ-богоносець шукав Божої правди. Советська революція навчила його вирішувати історичні задачі на землі. Вона занурила народ у реальній матерії. Ми будемо шукати рівноваги між Небом (Богом) а землею (державою).”

Як бачимо, зміст військової білоємірантської доктрини відзеркалює одверто російський імперіалізм, що його Хольмстон обґрунтовує „законами природи”, мовляв, „сильний перемагає слабого”, „вовк єсть ягня” бо воно слабе, одне дерево заглушує друге і т. п., а тому й одні народи мусять підкоряти й поневолювати других.

В справі виховання вояка в армії Хольмстон стоїть на становищі петропавловських солдафонських засад, де вояк „не сміл разсуждать”,

а'бук був найкращим середником його виховання. Хольмстон так і пише:

„Військовий „дриль” і насилиство казарми — головне у вихованні вояка. Вояк мусить боятися бука капраля гірше, як ворога. А таким буком може бути лише насилиство з національно-психологічним вихованням”. Тобто найстрашнішим ворогом вояка має бути капраль, а воякові остаетсяся єдине право „положіть жівот свой за веру, царя і отечество”.

Не забув Хольмстон про себе і йому подібну категорію людей. „Шпигун — пише він — це не „презрений шпіон”, до якого всі ставляться зі зневагою та призирством, це вірний і ідейний вояк, офіцер своєї нації, своєї держави. Ми мусимо виховувати спеціальні кадри шпигунів”. Про ті „спеціальні кадри” Хольмстон і ціла російська еміграція можуть не турбуватися. Їх уже підготовили, навіть більше, як потрібно, совети. Всім відомо, що російська еміграція, аж кишила від советських шпигунів і агентур. Також колишні „царські охрани” і „спеціальні кадри” не дискласифікувалися. Перебуваючи на еміграції вони служать різним розвідочним органам. Недавно самі москалі витягнули на світ Божий у своїй пресі російських емігрантів, що залишилися в Югославії, практикуючи в органах большевицьких агентур.

Хольмстон закінчує своє „углубленіс воєнної доктрини Кляузевіца” так:

„Теорія процесів добровільного об'єднання націй — не правдива. Історія таких процесів не знає. Франція і Еспанія об'єдналися шляхом кривавих зусиль центральної королівської влади. Італія об'єдналася після довгих революційних заколотів і громадянських війн. Німеччина — після низки перемог пруських війн. Англія віками проливала власну кров за велику свою імперію. Навіть сучасні США — це результат війн між Північчю і Півднем. Отже перехід до світового уряду буде здійснений теж силою і примусом. Людина у своїм приватнім життю або нація у своїм історичнім існуванні — добровільно не відмовляться від найбільшої свободи. Кров'ю була повна стара історія світу. Римські легіони залили тоді все своєю кров'ю. Затоплено було в крові середньовіччя, а європейські держави на штиках несли в Азію, Африку і Америку християнську білу цивізацію. І лише кров приведе людство до світового уряду. Але й тоді війни не закін-

чуться. Людина прийшла на землю з мечем і відійде з мечем... Я вже писав, що тактика Сталіна у війні і політиці була геніальна і тепер стверджую ще раз, що прикладом залишеної логікі для нас мусить бути СССР. Геополітика — з одного боку і світова революція — з другого боку диктують СССР подвійну політичну лінію. Цеобто зберегти і поширити територію Росії, а з другого боку — ризик усіми військовими і революційними акціями. І тому СССР у майбутній третій світовій війні має дуже багато шансів перемогти, не дивлячись на технічну перевагу західних демократій. Появлення наших російських національних збройних сил на смітряції, до яких ми прямуємо, буде страшне для деяких і наших союзників. Посилати на той бік поза залишу заслону наших диверсантів в умовах мирного часу є найшкідливіше. Та взагалі я сумніваюся чи їх то посилає, бо в умовах режиму НКВД ніякий наш диверсант там не затаїться. Але такий диверсант, діставшись в руки НКВД, засипле всі наші пляни і мироприємства за кордоном... Отже, хоче хто чи не хоче, але російська національна армія буде створена. Ця армія скаже світові своє тверде слово, слово росіяніна, а слово те буде: від Росії, від її єдинства і від її національних прав — чужі руки геть!”

Оде фактично і зміст „воєнної доктрини” майбутнього командира „російської національної армії”, а сучасного командира „суворовського союзу”. Це одночасно матеріал для українських військовиків, які повинні розторощити вцент плутану московську імперіалістичну воєнну доктрину, виявивши перед світом справжнє обличчя „мирного російського народу”. Розбити ворожу доктрину можемо лише нашою українською військовою доктриною і це завдання лежить на українцях-вояках, передусім старшинських кадрах.

П. Карий

„В урочистих актах законодатників, у війні за волю і в повстаннях міцно виявив наш народ свою волю непохитну жити незалежним державним життям. Боротьба за це нашого народу не припиняється і не припиниться. Нехай вона буде довга і вперта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна — хоче чи не хоче того Європа — таки буде”.

(С. Петлюра — „Тризуб” ч.9)

В. А. Ш.

НАЦІОНАЛЬНЕ ЧИ СОЦІАЛЬНЕ

(Порядком обговорення)

(Закінчення)

Через національне до соціального — це шлях кожного поневоленого народу, що вже виріс до власної державності. Це зростання до державної зрілості відбувається в нації не в аспекті соціальному, а лише в аспекті національному. Дозрівають у державному аспекті не шари чи прошарки народу, а дозріває цілість нації, цілість дійового живучого покоління. Ознакою зрілости нації до власної державності, до боротьби за неї, за свою владу і волю ніколи не були й не можуть бути, напр., такі чи інші соціальні інституції, а завсіди були й будуть моменти національного порядку, тобто присутність елементів, що готові очолити цю боротьбу і вести її аж до перемоги. Ознакою дозрілости нації є ті вічно живі збудники, що не дають нації заснути і зректися своїх ідеалів. Такими збудниками в нації є окремі особи, що на них нація в часі свого зростання і державного дозрівання скупчує свій гін. Збудниками є генії нації, є ті, хто своїм пророчим оком бачив глибше і дальше, ніж решта. Генії нації заглядають у минувшину і піднімають націю до праці і боротьби за майбутнє. Їх вилонює з своїх надрів народ, щоб зародити в них ідеї нації, боротися і класти жертви за волю і державність. Бо жертви, принесені за ідею — це найбільші збудники кожної нації. Це маяки, що освітлюють шлях нації в її поході до незалежності. Другим елементом, що говорить про готовість нації до походу за державність, є присутність готовості нації до жертв. А найбільшим виявом зрілости нації — є глибоке розуміння значення зброї, значення боротьби за державність. Про саму провідну верству тут не говоримо, бо провідна верства дуже часто народжується під час самого походу нації, в розгарі самої боротьби. Нарід у поході сам пізнає свою провідну верству і поповнює її найкращими з-поміж себе.

В нації, зрілої до життя й походу, поразки жертві в своїй історичній сутті є героїчними віхами на шляху до остаточної перемоги. Поразки жертві — це вогні, що їх засвічує нація на маяку своєї державності. Оці го-

ріючі вогні жертв і поразок в минулому не допускають до пасивності сучасного, а кличуть і мобілізують живі покоління до активної діяльності в ім'я майбутнього, що за нього нація понесла жертви, ідучи до своєї мети — державності. Виборовши державність, поразки й жертви минулого стають джерелом державного патріотизму, що скупчує націю на героїчний спротив кожному, хто намагався б позбавити її того, за що вона заплатила святістю жертв. У цьому є причина героїчності народів, часто навіть невеликих, які своєю характерністю, спротивом і боротьбою з тим, чи навіть з тими, хто намагається позбавити їх державності, подивляють світ.

Як відомо, напр., маленька Фінляндія, не більша, як Чехо-Словаччина, не зважаючи на всі намагання Кремля поневолити її, живе самостійним незалежним життям. Натомість Чехо-Словаччина, що навіть більша, як Фінляндія, без найменшого спротиву і боротьби втратила свою самостійність і живе майже, як провінція Москви.

Таке різне становище цих двох націй-держав випливає з різного значення й розуміння зброї в їхньому житті. Це наслідки різного сприймання зброї в житті й розвитку нації, як організму.

Росія після жовтневої революції зреклась претенсій до Фінляндії не тому, що пошанувала її права і справедливість, а тому, що її претенсії на володіння Фінляндією викликали б збройний протест усього фінляндського народу, чого Росія в ті часи ніяк собі не бажала. А крім того і з політичних причин для Росії така постановка розв'язання претенсій до Фінляндії була не на руку. Отже, Росія погодилась на незалежність Фінляндії тимчасово, з надією, що раніше чи пізніше Фінляндія знову попаде під її володіння. В 1939 р. Росія, як відомо, знову намагалась знищити державну незалежність фінського народу, але фінський народ, згуртований навколо ідеї державності, поставив такий опір „великому русскому народу”, що він хоч і „великий”, був примушений шукати

компромісної розв'язки в мірі. Фінляндія віддала частину своєї території, але не віддала державності. У цій війні Фінляндія кріпилась жертвами й поразками, що понесла їх за збереження своєї державності. Державність фінського народу з cementувалась кров'ю героїв, скріпила смертью десятків тисяч фінів, що стали національною святістю, стали вогнями, що горять сьогодні для живих і будуть горіти завтра для не народжених ще, закликаючи їх до збереження того, за що пролито кров і принесено жертви й поразки, тобто за державність. Тому Фінляндія існує, як незалежна держава, досьогодні.

Чехи за свою державу не боролись зі зброєю в руках. Їм державність була подарована руками сильних, спечена на „дипломатичній сковороді” одиницями, тобто була випрошена, а не виборена. Чехи не понесли за відновлення своєї державності ні поразки, ні жертв, а тому й лишились без маяків, що кличуть до спротиву й освітлюють шляхи боротьби. Це пояснюється саме тим, що окреслюється народною мудрістю: „За що не платиться, те й легко тратиться”.

Чехи віддали свою незалежність після другої світової війни червоній Росії і легко, без спротиву, переносять московські порядки і терор. Не чинять юдного спротиву в середині своєї колишньої держави, а намагаються виємігрувати до західного світу і здалека „воювати” за державність чеського народу: пісеньками, музикою, криком пересиланих поздоровлень і повітряними бальонами. Але що найголовніше, що навіть цю „боротьбу” вони ведуть не в пляні боротьби з окупантом — Москвою, а в пляні опозиції до пануючого Готвальда. Ведуть і очолюють цю „боротьбу” люди, що належать до дуже розповсюдженого кола „розвчарованих” у тому, чим недавно були очаровані. Це переважно „ображені” комуністи, які виступають проти тих комуністів, що їх Москва не встигла ще „образити”. Коротко кажучи: цю пропагандивну боротьбу ведуть не чехи, яким лежить на серці й душі щастя й добро чеського народу, як нації, а лежать на серці амбіції „ображеніх” колишніх комуністичних „величностей”. Звичайно, ми не кажемо, що таких людей, які розуміють, чого треба сьогодні чеському народові, у чехів немає. Вони є, але їх небагато. Завтра їх буде значно більше і щойно тоді боротьба

чеського народу за свою державність вийде із стадії „бальонової війни”, а перейде в стадію, яка характеризує дозрілість нації до державного самостійного життя, тобто в стадію війни з кожним окупантом, щоб збройною боротьбою боронити свою державність. І Чехія, яку здобуде, як державу чеський народ кров'ю і жертвами, вже ніколи не буде окупована жодним окупантом без боротьби, бо „без Голготи і страждань — нема радості Воскресіння”.

Чому так сталося, що Україна після окупації московським більшевизмом, після мілітарної своєї поразки в боротьбі з московськими ордами, не заперестала змагатися з цими ордами духовою зброяєю, противставляючи ідеї совєтизації — ідею державної самостійності?

І ця боротьба України за самостійність, за ідею державності, породила десятки поетів і письменників, сотні науковців у всіх галузях, десятки малярів і працівників театрів, породила все те, що сьогодні має називу ренесансу України, з його виразним цілеспрямуванням — геть від Москви!

В Україні, як і в Чехії, також був довгий період відсутності збройної боротьби за державність. Ale ідея державності визріла в українському народі. Україна мусіла мати державність тоді, коли її одержала Чехія. Ale Україні державності ніхто не давав ані на дипломатичній, ані на якійсь іншій сковороді спеченою кимсь іншим; Україна примушена була боротись за своє право на державність. Вона мусіла добувати й захищати свою державність мечем. Мусіла пережити Крути, Базар, походи на Київ. Мусіла породити маяки державності, що збуджують усіх і не дозволяють заснути національно-державній правді.

Зерна державності, посіяні в 1918-21 рр. збройною боротьбою, сходять і ростуть нині. В цьому і є величне значення зброї в житті нації. Не що інше, як діяння зброї в минулому, скеровує і сьогодні в українському народі, напр., діячів культури, дуже часто поза їх волею, на шлях діяльності, якої зміст напослідок стремлінням — геть від Москви!

I Рильський, і Сосюра, і Яновський, і безліч інших, кому закидає Москва „буржуазний” націоналізм у творчості — будьмо певні — каються перед Москвою широ, вони не хочуть того націоналізму, його бояться, хочуть бути вірними Москві, але... вір-

ність Москви йде в них від розуму, що стоїть у них на сторожі їхнього буття; а оте, що пробивається в їхній творчості — національне, йде в них від серця, що не завжди підлягає контролю розуму. Серце — полонене рацією нації, а розум перебуває в лабетах страху перед московським окупантом.

В розумі Москва, а в серці Україна. І в цьому є той трагізм, що відомий сьогодні майже кожному працівнику культури в підсоветській Україні. Такий саме рух „геть від Москви” — потихеньки починає вже розгортатись і в Чехії. І от про цей рух вже можна говорити, як про початок руху воєтину державницького, бо він виростає з зrozуміння зброї в житті націй. Тільки він безпосередньо пов’яжеться в одне ціле з державницькими рухами тих націй, які боротьбою і кров’ю змагаються за свою національну правду, за державу. Зброя в руках народу — це найрозумніша і найвимовніша мова національної правди, вже хоча б тому, що нео говорить народ своєю більшістю тих, хто іншої мови не розуміє.

Зброя — це та сила, що пов’язує історію народу в гармонійну цілість, в якій немає нічого зайвого і в якій нічого не бракує. Все має своє місце і своє значення, і все має своє призначення.

Не мала б Україна збройної боротьби за державність у 1918-21 рр. — не мала б Україна і того буйного розросту національної культури в роки українського ренесансу. Не будь визвольних змагань у ті часи, не мали б большевики сьогодні тих труднощів у царині советизації України. Не будь їх, не було б сьогодні навіть буфонадної української держави в ООН.

Актом зо червня 1941 р. старше покоління часів визвольних змагань ніби символічно передало зброю в руки наступникам — молодшому поколінню. Акт зо червня став помостом між визвольними змаганнями 1918-21 рр. і Українською Повстанською Армією, тобто помостом між початком збройної боротьби за державність і її продовженням. Головне в дозрілості до державності нації — це те, щоб зброя ніколи не випадала з рук. Щоб зброя була завжди теплою, щоб не припинялась тягливість боротьби, в наслідок якої засвічуються нові маяки — дорожковази боротьби. І тоді, такої нації не зможе зупинити ніщо на її шляху до здобуття власної

державності — ні ворожа перевага, ні неприятливий розподіл сил на міжнародній арені, ані тягар власного хреста на шляху до власного Воскресіння.

Але щоб прийшло Воскресіння, щоб скоріше досягти його, треба ясно знати в який бік скерувати зброю. Треба знати ворога в усіх деталях. Значить — треба знати гнобителя так само, як знаємо себе. Мусимо точно окреслити своє відношення до цього ворога і поглиблювати його (це відношення) в цілому народі.

Ніхто з нас не заперечить, що найбільшим ворогом України є Москва, як носій нашого поневолення. Не будь цього гнобителя, не було б і всіх інших. Але Москва не є якоюсь силою, невидимо існуючою, поза нашими спостереженнями і обserвацією, щоб не можна було вивчити всі її многогранності. Вона є існуючою і одночасно для нас замало зданою. Говоримо „замало” тому, що в нашому відношенні до неї є часто якесь химерне поступовання. І що найдивніше, що ця химерність відношения до неї полягає в тому, що ми не знаємо, або з тактичних міркувань удаємо, що не знаємо, де в тій Москві захована найбільша небезпека для нас, яка дошкуляла нам і буде дошкуляти в боротьбі з нею. В цьому питанні ми заблудилися, блукаємо манівцями і не знаємо, де наш справжній вихід: як відноситися до Москви, які форми прийняти, щоб якнайскоріше її перемогти і вирватися з-під її „братньої опіки”?

Закорінившись в нас погляд, що Москву треба розбити таки її власними силами. Тобто як писав І. Багряний, — „вбити клина між московським народом і його провідну верству”. І за цим „клином” шукаємо, бігаємо, і нічого з цього не виходить. Декому здається, що якщо б знайти кількох москалів, які погодилися б на розподіл Росії на національні держави, то доля російської імперії вже припечатана. Наслідуємо американців, які проголосують „дружбу” російському народові, а виповідають боротьбу сталінському режимові. Останніми часами американці узнали вже множину народів СССР і пишуть „народи Росії”. Ми також шукаємо, чи намагаємось шукати серед „простого російського народу” таких груп чи осіб, що хотіли б з нами нав’язати „дружбу” в боротьбі проти їхньої провідної касти, яка, на нашу думку, єдина відповідає за російський імперіалізм. Коли американці говорять про „дружбу з росій-

ськими народами", то все ж таки мають більше або менше реальне підґрунтя. Бо „російські народи" в їхньому розумінні, це не тільки один московський нарід, але всі народи, що їх охоплює собою поняття про ССР. Серед тих народів американці можуть мати приятелів і друзів у боротьбі з большевизмом, а одночасно своєю поставою до неросійських народів збуджують також короткохвилеву прихильність у хитрих москалів. Але шукати нам, українцям, серед москалів „друзів", покладатися чи хоч би надіятися на спільну дію з ними проти большевицького імперіалізму — це питання більш, як проблематичне. Більше того, таких „друзів" нам і не треба шукати. Шукання „друзів" — удаваних визнавців нашої концепції, виправдуванням московського народу за його імперіалізм і баламутити своїх і чужих, що це не він є основною силовою російського імперіалізму, як найбільше наше нещастя, що це не він є найбільший спричинник нашого поневолення — то це значить обезброювати власну націю, позбавити її ненависті до ворога і зазделегідь приректи нашу візвольну боротьбу на невдачу. Така „тактика" аж ніяк нам не відповідає. Якщо в москалів найдуться справді групи чи одиниці, які визнають нашу концепцію, за ними шукати не треба. Вони самі прийдуть. Отже, навіщо такою нашою „тактикою" знесиловати гін ненависті до ворога? Навіщо нав'язувати нашему теперішньому і майбутньому воякові фальшиве розуміння його ворога — москаля, викликаючи враження, що перед українським вояком стоїть москаль, жертва якогось невідомого московського імперіаліста! А от ця „невинна жертва" буде стояти проти українського вояка озброєна страшною ненавистю, як до „сепаратиста-націоналіста", який хоче знищити його „матушку Рассею", відорвавши від неї „його" Україну. Такі „тактичні потягнення" в розумінні нашого ворога є, делікатно кажучи, своєрідною керенциною. Керенський і всі „старші брати" теж уважають московський нарід „жертвою" сталінської кліки і то чи не найбільшою, бо першою.

Не признаючи відповідальнosti за всі злочини за московським народом, промовчусмо той факт, що з усіх нещасть поневолених народів, московський нарід найбільше користав і мав найбільші вигоди, а тим самим ставимо й себе поруч нього, щоб у майбутньому нести відповідальність за злочини, до-

конані московським імперіалізмом. Це значить вибілити московський нарід і створити з російського імперіалізму якусь нікому невідому мафію, що спадає на голову „народів Росії". Погоджуємося, що московський селянин, московський робітник, поки не згуртовані, не є імперіалістами. Поодиноко і японець і вояк гітлерівського вермахту не були імперіалістами, але в цілості, як народ, об'єднані в одній великій восьмій машині, вони були імперіалістами. Такими імперіалістами в об'єднанні є також московський селянин і робітник. Імперіалізм це не сума фізично живих людей, а витворена властивість національної збірноти в чисто психічному аспекті.

Правда і те, що московський нарід переважно був лише знаряддям власної імперіалістичної провідної верстви. Але коли, напр., шайка розбійників має свого отамана, то чи розбійником с тільки отаман, а його співробітники — це його знаряддя і жертви?

В аналізі властивостей московського народу було відмічено дуже цікаве явище в його житті. Московський нарід надзвичайно пасивний тільки тоді, коли губить свою провідну верству, коли йому бракує керми. Але з моментом, коли він знаходить її, він стає страшно вояовничий і агресивний. Ми, українці, повинні скерувати нашу увагу на цю властивість московського народу і змагати до цього, щоб період нашої боротьби за державність був якнайкоротший, тобто щоб він зайняв тільки той етап, у якому московська нація розгублена, без нової провідної верстви, буде в стані пасивності. За той час треба буде розбудувати нашу власну військову оборонну силу так, щоб могла протиставитися, виснаженій і здезорієнтованій внутрішніми міжусобицями, силі московської нації. А що міжусобиці такі будуть, про те нам говорять події серед емігрантської провідної верстви москалів. Також у той час московський нарід на „родине" буде воювати не на життя, а на смерть за Сталіна і большевізм.

„Тактика", яку часто стосуємо до нашого ворога, нераз приирає і такі форми, які підривають віру в українську правду, в слухність наших змагань до волі й державності і ставить нас у підрядне становище. Наприклад, щоб „доказати" світові, що Україна повинна бути самостійною державою, незалежною від Росії, переконуємо „спеців" у питаннях Сходу Європи, що економічно Укра-

їна Росії не потрібна. Деяка українська преса навипередки розписується про те, що, мовляв, економічно Росія може існувати і без України. Для „доказу” наводяться цифри, статистичні зіставлення про те, що Росія має і залишну руду і вугілля в Магнітогорську, в Кузбасі. Має свою пшеницю на Сибірі і т.п. Усе зводиться до того, що Росія має всього економічного добра стільки, що Україна, за розрахунком деяких наших „дипломатів”, в економіці ССР не грас має ніякої ролі. А це значить, що протест і крик українців про експлуатацію багаств України, мав би бути брехнею чи звичайною вигадкою українських „шовіністів” і „русоненависників”. Подібно „доказують”, що Росії вже не потрібне Чорне море, без нього вона може обйтися і т.п. Але чи ми віримо в те, що ми пищемо? Чи така „тактика” нашої пропаганди випливас із самостійницької політики і глибоких заложень нашої української правди?

А якщо б Росії таки було потрібне і Чорне море, і українська пшениця, вугілля, словом — була потрібна українська економіка, українці і українська земля, чи тоді Україна отримає право до своєї державності і має підпорядкуватися волі Москви? Чи Україна, як і всі поневолені Росією народи, мають узaleжнювати своє визволення від потреб поневолювача? Чи московська „правда” загарбницького імперіалізму має більше значення, як наша українська правда і Богом дані кожному народові права на самостійне й державне життя? Чи наша визвольна боротьба мала б базуватися в поняттю Заходу на цьому, що Україна Москві не конче потрібна?

Українське питання мусить стояти в повній величині, його не можна розв’язувати жодною такою тактикою, що нас приижус чи робить жебраками, прохаючими милостині у сильних світу цього. Український нарід має таке саме право, як і московський, на свою державу і самостійність, незалежно від цього, чи це подобається чи не подобається москалям. Тут не може бути жодних „тактичних міркувань” у нашій пропаганді для Заходу. Ідеї не смімо підмінювати тактикою, хоч у нас дуже часто трапляється, що чистота ідеї зводиться до мікроскопічної величини, а сама тактика зростає до справжньої величини ідеї. Ідея боротьби за державу — це найбільші

святощі, найбільша правда, це воля нації, і тому всякі „тактичні потягнення”, що демобілізують народ у боротьбі, викривлюють суть справедливости, є небажаними і шкідливими.

Наши прадіди вміли ненавидіти ворога. І цієї ненависті москалі більше боялися, ніж відкритого бою з українськими військами. Навіть у російській літературі відмічена сила ненависті українського народу до москалів. Прочитайте Пушкінського „воєводу”. Його страх перед „проклятою квартирю на Україні, де йому, москалеві, селяни не лише не давали нічого їсти, але він тремтів перед ними, бо боявся, щоб не загубити своєї голови на тій українській „квартирі”.

Обручов у своїх записках „Походи Петра Великого” пише, що: „на Україніє жиць наших солдат била не легчс, чэм в какой будь бусурменской стране. Наш салдат не только должен бил опасаться всякого мужика, но даже баби. Даже баби рубалі спящих после переходов солдат. Такая ненависть била православных малороссов к православным солдатам его царской величности”.

Взагалі простудіймо пісні нашого народу тих часів і відчувмо, яка сила ненависті була тоді в нашого народу до свого гнобителя і які були наслідки.

Виговський під Конотопом, як пишуть самі москалі, „наньос страшное пораженіе русским войскам”. Але Виговський, ведучи свої війська до бою, не проповідував їм, щоб вони, рубаючи й винищуючи московське військо, дивились, хто з солдатів є імперіалістом, а хто з них приневолений імперіалістом іти нищити Україну, тобто є його знаряддям. Пилип Орлик теж не поділяв москалів на імперіалістів і на неімперіалістів. Цей великий український дипломат і політик у листах до українського городового війська не писав, щоб воно шукало засобів розколоти московський нарід. Він знов, що такі намагання були б даремні.

Тепер таку „тактику” оправдує дехто зовнішніми причинами, мовляв, ми показали б Заходові, що серед росіян сили, що хочуть розвалу імперії. Але що це дало б нам? Яку користь ми мали б, коли, напр., ми знайшли таку групу росіян? Це не зменшило б сили російського імперіалізму, але на зовнішньому відтинку ми програли б ідейно. Поява такої групи росіян відограла б роль виправдання московського народу, як народу носія імперіалізму. Це скріпило б позиції Керенського

і всіх імперіалістів, які з московського народу намагаються зробити жертву. Такі групи можуть найтися, але вони будуть тільки диверсійними, щоб ще більше посилити наші „тактичні” потягнення у вихованні почуття „дружби” з московським народом. Значить, прийдуть на те, щоб підорвати нас зсередини. Ми вже читали „неімперіалістичні” писання Федотова, але цей же самий „неімперіаліст”, поруч Керенського, підписує декларацію за збереження російської імперії. А в своїх останніх, майже передсмертних працях, цей „неімперіаліст” Федотов так само, як і всі ті, що збочувались від генеральної лінії партії Сталіна, каявся за свої філософічні збочення в загальноросійській лінії.

Розцінювати ворога таким, як він справді є, це не значить, що треба пропагувати з криком і галасом на сторінках преси нашу ненависть до нього. Ні! Але треба бачити Росію і її поступовання з нами й іншими поневоленими народами на протязі всієї історії. Поступовання не тільки, як провідної верстви, а цілого московського народу, з його жорстокістю й дикістю, з усіма його неправдами й злочинами, з усіма його підступними й хитрими методами фальшувати дійсність і перетворювати себе на „мирний братній народ”.

Це не є проповідь якоїсь зоологічної ненависті, а проповідь історичної правди і конечності мобілізації сил свого народу такими ідеями, які ведуть до перемоги української національної революції.

З ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

ПОЛІТИЧНІ ЦІЛІ ОУН ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Скільки разів переглядаємо сторінки історії визвольної боротьби українського народу між двома світовими війнами, під час і по другій світовій війні, стільки разів стає нам перед очима велітенський, ніким незаперечний вклад у цю боротьбу Організації Українських Націоналістів. Діяльність і значення ОУН в цьому періоді дає право назвати її **всеукраїнським національно-визвольним чинником**, мобілізуючим український народ до революційної боротьби за УССД. Під час другої світової війни розвиток українського визвольного руху, що завершився в УПА і УГВР, був вислідом довгорічної жертвенної праці українських націоналістів. Але ОУН ніколи не намагалась в будь-який спосіб увипukлювати свою роль в житті українського народу, щоб не наражувати себе на закиди монопольної політики, змагаючої до тоталітаризму. Ціль ОУН — **Українська Самостійна Соборна Держава** — була і є єдиним стимулом її існування і діяльності, і їй, тій цілі, ОУН підпорядковувала й підпорядковує всі інші справи й питання, хоч би вони й випливали з незаперечної правди і інтересів самої Організації. Це, на жаль, використовують політичні противники ОУН і в різний невірний спосіб, часто навіть фальсифікацією правди і фальшивим наспівлен-

ням подій стараються баламутити українське громадянство, щоб підкопати довір’я і ті великі симпатії, які воно має до ОУН.

Ще досьогодні не висвітлено належно перед українським громадянством політики ОУН перед вибухом другої світової війни і в перших місяцях німецько-большевицького збройного конфлікту. Ще й досі серед деяких українських груп існує фальшиве переконання, що ОУН приготовлялася до другої світової війни під кутом співібраці з німцями, надіючись, що німці створять або поможуть створити українську державу. Спротив і боротьбу ОУН з німцями пояснює дехто тим, що, мовляв, це були висліди гітлерівських репресій і терору, а не плянова самостійницька визвольна дія.

Політика ОУН в передвоєнний і у воєнний період вимагає належного, документарного висвітлення особливо тепер, коли стоїмо знову на порозі великих світових подій, а політична міжнародна ситуація нагадує нам останні роки, а може й місяці перед вибухом другої світової війни. І власне з тою метою користуємося тут документарними матеріалами, які дають нам вірний образ підготовки ОУН до другої світової війни.

На початку 1941 р. ОУН уже передбачувала можливість вибуху війни і провела від-

повідні приготування. Провід ОУН опрацював тоді „**Напрямні ОУН**”, які мали увійти в життя з моментом збройного конфлікту ССРС з іншими державами. Тут, у цих „Напрямних”, з'ясовано докладно політику і становище ОУН, її безпосередні цілі і завдання, опрацьовано стратегію боротьби з окупантами і дано конкретні вказівки для розв’язки всіх питань і проблем на всіх ділянках українського життя під час визвольного зrivу. Ми не можемо, однак, порушувати цих ділянок, що відносяться безпосередньо до стратегії і тактики ОУН в боротьбі з окупантам, бо це в значній мірі, навіть сьогодні, допомогло б окупантам розкривати й паралізувати дію визвольного руху. Але є цілий ряд питань і проблем такого характеру, що дозволяють нам дати авторитетне й документарне ствердження цілей і політики, ОУН, з якими вона приступила до другої світової війни.

В „**Напрямних ОУН**” („Боротьба і діяльність ОУН під час війни”) у розділі „**Збройний зriv**” ОУН займає конкретне становище щодо майбутньої війни і накреслює свої безпосередні цілі і завдання та поручає їх до виконання своїм кадрам. Тут читаемо:

1. Війну між Москвою а іншими державами, зокрема, коли вона буде вестися на українській землі, ОУН використає, як пригожий момент для повного розгорнення визвольної революційної боротьби за Самостійну Соборну Українську Державу, піднімаючи **загальний збройний зriv** цілого українського народу та ініціюючи такий зriv інших поневолених Москвою народів.

2. Війна між Москвою а іншими державами — це для нас тільки пригожа ситуація для збройного зrivу проти Москви та віdbудови Української Держави власними силами українського народу.

ОУН безоглядно відкидає всі опортуністичні тенденції, однаково ті, що зміряють до насилення українському народові ролі пасивного обсерватора подій, що віdbуватимуться на його землі, як теж усі розрахунки дрібного купчика, щоб дістати готову державу від чужинців. Така постава негідна великого народу. Тільки власна збройна боротьба запевнить українському народові ролю творця власної долі, дасть йому право говорити з іншими вольними народами, як суверен, рівний з рівним, скріпити у цілому народі почуття власної гідності і сили та піднести його повагу між народами. Тільки власна боротьба дасть історичне світдоцтво самобутності українського народу, дасть гідну метрику українській державі та охоронить перед закидом, що вона — це твір чужої сили. Тільки на таких основах будемо будувати власну державу, бо тільки вони можуть запевнити її тривалість.

Тому ОУН під час війни підімре збройний зriv українського народу за честь і волю України, незалежно від того, яке буде чисто мілітарне значення нашого виступу при зударі воюючих потуг”.

Отже, як бачимо, приготовляючись до другої світової війни, ОУН виходила **тільки** з концепції власних сил і самостійницької української політики. Проголошення відновлення української державності 30 червня 1941 р. було пляновим самостійницьким актом українського народу, який через ОУН зазделегідь приготувався до нього. Приготовляючись до державницького акту ще даліко перед вибухом війни, ОУН виходила з таких заложень:

а) **засвідчити**, що український народ сам бореться за свою честь, волю й незалежність і сам формує власну долю;

б) **здобути** підстави, покласти здорові підвалини для української держави та бути почином до її віdbудови;

в) **запевнити** Україні позицію участника війни з Москвою, співтворця нової ситуації — розвалу московської імперії, а слідом за тим здобути підстави для встановлення відношення між нею а воюючими проти Москви державами, як між партнерами й союзниками, а не як між воєнними переможцями та завойованою й пасивною країною;

г) **здобути** Україні позицію підмета у формуванні нового ладу на Сході Європи та провідне місце серед усіх народів, які боряться з Москвою за свою волю і безпеку;

і) **змобілізувати** всі сили народу до державно-творчого змага та вивести на чоло найкращі з-поміж них;

д) всі вищеподані політичні цілі становлять головну мету збройного зrivу України під час найближчої війни між Москвою а іншими державами, передусім тоді, коли ця війна йтиме на українській землі чи в близькому сусістві”.

Ось якими залежнями керувалася ОУН, приступаючи до проголошення відновлення української державності. Будь-яка колаборація, напр., з німцями, абсолютно не входила в гру і тому „**Напрямні ОУН**” відзеркалювали вповні самостійницьку й суверенну політику, накреслюючи революційно-визвольні дії під час вибуху війни.

В розділі „**Будування Української Держави**” Провід ОУН доручас:

„З першим моментом збройного виступу, в кожній місцевості — **прокляємося українську владу, Суверенну Соборну Українську Державу**. В кожному селі, в кожному місті, серед війська і серед народу, всюди і всім проголошуємо боротьбу за неї під гаслом: що тільки Суверенна Соборна від нікого Незалежна Українська Держава дасть українському народові

можливості повного культурного й господарського розв'язання”.

Чи ОУН, як дехто намагається твердити, проголошуячи відновлення української державності в 1941 р., змагала тим самим до монопольного панування над українським народом і тоталітаризму над ним? Таким цілеліком ОУН ніколи не мала і з особливою ясністю дає відповідь на це питання Провід ОУН у розділі „**Політичні вказівки**”. В цьому розділі ОУН дає вказівки для розв'язки багатьох особливо важливих проблем і тому цей розділ наводимо майже цілістю:

„Вмарш чужих військ на Україну і українська державність”

7. „Якщо фронт боротьби третіх держав з Москвою буде пересуватися через українські землі, тоді військова окупація України побідними чужими військами неминуча. Про те вирішає відношення реальних мілітарних сил і сама природа війни. Зокрема факт, що Україна не може поставити тепер такої збройної сили, яка могла б сама держати противомосковський фронт війни на відтинку власних кордонів та зробити зайдим вмарш чужих військ на українську територію.

8. Наше завдання в такій ситуації: **не допустити**, щоб Україна була тільки тереном розгри чужих сил з нашим ворогом, а вслід за цим об'єктом чужого володіння. Навпаки, **власною боротьбою**, будуванням своєї держави власними силами та з власної ініціативи **здобути собі роль підмета і партнера, учасника війни та співтворця нового ладу на руинах московської імперії**. Виключаємо роль обсерватора та пасивно-вичікучу поставу супроти подій, що йдуть на українській землі, а зокрема супроти війни інших держав проти Москви і їхнього порядкування.

9. Для того держави, які ведуть боротьбу з Москвою і не ставляться вороже до України, трактуємо, як природних союзників. Піднімаючи збройний зрив проти Москви та розпочинаючи будову власної держави зорганізованою силою українського народу — створюємо реальну піdstаву стати партнером, і на підставі тих реальних фактів упорумувати відношення між Україною, а тими державами, як між союзниками.

10. Основною передумовою цього — є **визнання і пошанування** з боку тих держав суверенності і соборності України та дійсно позитивне відношення до української державності. Платформою союзницьких взаємин має бути спільна боротьба проти большевицької Москви й обосторонні користі з союзницької політичної, мілітарної та господарської співпраці.

11. Дальше відношення України до тих держав залежатиме від того, як вони будуть трактувати і шанувати права та життєві вимоги України.

Будова Української Держави

12. Одночасно із збройним зривом проти Москви починаємо відбудову української держави.

13. На звільнених від московсько-большевицької окупації частинах української землі, не ждучи на іншо, ОУН проголошує відбудову Української Держави, встановляє владу, яка має зорганізувати державне життя в усіх ділянках та керувати ним.

14. **Мандат до проголошення української державності та встановлення влади** дас нам довголітня революційно-візвольна боротьба, підняття народного зриву, державно-творча ініціатива та фактична сила.

15. Таким самим мандатом користувалась би **кожна** така самостійна українська сила, яка перша піднесла б зрив та розпочала будову самостійної української держави на ОСУЗ.

16. При будуванні Української Держави **мусять бути сконцентровані всі українські сили**, мусять у ній узяти участь усі українці, що щиро й чесно з відданням будуть для неї працювати, обороняти й заступати її інтереси.

17. Уконституування тривалої державної влади має бути оперте на організованому вияві волі цілого українського народу у формі зайніційованого ОУН загальному виборі Голови Української Держави по звільненні більшої частини українських земель та початковому наладненні державного життя.

18. Відношення до чинників союзних держав на означений попредньо платформі установить державна влада України.

19. Якщо б на Україну прийшли війська таких держав, що вороже відносяться до української державності, тоді наша візвольна боротьба увійшла б у **новий період**.

Відношення ОУН до іншої революційної державно-творчої ініціативи

20. ОУН має за завдання дати ініціативу, бути проводом і авантажом у реалізації всіх наведених цілей по змозі в цілій Україні, а передусім там, де вже свою організацією і боротьбою опанувала терен.

21. При тому ОУН не ставить собі такої цілі, щоб у теперішньому етапі мати монопольне становище, виключно держати своїх руках ініціативу і керму у візвольній боротьбі та державному будівництві. ОУН поставиться в повні позитивно та **попре всіми силами кожну революційну ініціативу в боротьбі й державному будівництві, ініціативу політично доцільну, спрямовану на визволення і сувереність України**, яку підійме скоріше інша організована сила на тих теренах, де ОУН не змогла б у часі в повні покерувати революційним зривом і державним будівництвом.

Відношення ОУН до питання державної влади

26. Першою повноправною владою Української Держави буде той уряд, що постане в Україні, як провід візвольного зриву, ініціатор і керманчик відбудови української держави.

27. У випадку, коли б постало одночасно й незалежно від себе більше провідників обсередніх військової боротьби та державного будівництва, тоді першим їх завданням буде **спільно створити один уряд**. Якщо б цього не можна зараз зробити, тоді обов'язки і права верховної української влади, як Уряду Української Держави припадають **тому самостійницькому осередкові, що в збройній боротьбі та державному будівництві диспонує найбільш організованою силою та опановує найбільші українські території**.

28. Однаке, якщо б на Осередніх і Східніх Українських Землях постав скоріше самостійницький центр, який з успіхом зорганізує визвольний зрив і будову держави, опанує владою більший простір України та дійсно стоятиме на платформі повної суверенності і соборності України — тоді ОУН **визнає його центральною владою і йому підпорядкується державна влада, встановлена ОУН на опанованих нею теренах**. Дальша постава ОУН супроти такого уряду залежатиме від того, як він буде вив'язуватися зі своїх зв'язань.

29. ОУН буде докладати всіх зусиль, щоб незалежно від того, яка є позиція її членів в уряді і державному апараті, — ціла державна політика, організація й розвій всіх ділянок національного життя йшли по лінії програми ОУН з найкращою користю для України.

30. ОУН завсіди стоятиме на сторожі добра України та дбатиме всіми способами, щоб той уряд і цілий державний апарат служили **тільки Україні** і змагали до найкращого її розвитку. Не узнаємо егоїстично-партійного критерія і все, що корисне для України будемо попирати, а все, що шкідливе — будемо ніщити, без огляду на те, хто це робить.

31. Вся повертаюча еміграція мусить вповні підпорядкуватися українській самостійній, суверенній владі на українській землі.

32. **Кожна установа, яка одержала б мандат і владу від чужоземних чинників, хоча б вона складалася з українців, є установою даної держави.** Вона не може претендувати до права сповнити роль українського представництва, як суверенної української влади. Своє відношення до таких інституцій ОУН буде окремо нормувати у кожному конкретному випадку".

З такими політичними цілями і вказівками ОУН підготувала свої кадри до національного зриву в час збройного конфлікту між СССР і іншими державами. Як бачимо, „Напрямні” мають характер всеобіймаючий, охоплюють усі ділянки українського життя, а в першу чергу основні: **політику, військову силу і державну владу**. Але така всеобіймаючість ОУН не виліживала з монопольних стремлінь захопити все у свої руки, а з обставин і ролі, яку в той час сповняла

ОУН. Крім ОУН, як політичної визвольно-революційної організації українського народу на землях України, не було в той час жодних інших політичних чинників чи формаций, які могли прийняти на себе ініціативу і відповідальність за визвольний зрив українського народу і державне будівництво. Щойно пізніше, під час боротьби на два фронти проти німців і большевиків, з ініціативи ОУН постала УПА, відтак УГВР. Перед вибухом другої світової війни ОУН силою обставин і обов'язків, як визвольна організація українського народу, мусіла підготовити не тільки свої кадри але й цілий народ до визвольної дії, встановлення влади і закріплення української держави. Звідти всеобіймаючість вказівок ОУН бо треба було на кожне питання дати відповідь, на кожну проблему дати розв'язку, приймаючи відповідальність за революційний зрив і державне будівництво аж до часу встановлення волею українського народу Уряду Самостійної Соборної Української Держави.

З такими політичними цілями приступила ОУН до другої світової війни. Відновлення української державності, створення збройного рам'я українського народу — УПА, покликання до життя найвищий Революційно-Політичний Провід України — УГВР, покладення основ під єдиний фронт поневолених народів СССР, об'єднаних сьогодні в могутньому Антиболішевицькому Бльоці Народів — це здійснення ідей і цілей Організації Українських Націоналістів, яка сьогодні на землях України сповнює далі авангардну роль організатора й ініціатора визвольної боротьби українського народу. Історичні чини і заслуги ОУН в боротьбі за волю, державність і справедливе життя українського народу увійдут у історію України, як геройський змаг сучасного українського покоління за УССД.

I. В-ий

* * *

Лиш борися, не мирися,
радше впадь, а силь не трать,
гордо стій, і не корися,
хоч пропадь, але не зрадь!
Кожний думай, що на тобі
міліонів стан стоять,
що за долю міліонів
мусиш дати ти одвіт!

I. Франко

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ВІЗВОЛЬНОГО РУХУ

(Закінчення)

II

Воєнні події 1939 р. застали ОУН на ЗУЗ послабленою ворогами, але в поготівлі. В різних місцевостях виступила протопольська партизанка для заманіфестування активної постави націоналістичного руху в усіх обставинах, незалежно від посторонніх чинників. Більшого значення цей виступ партизанки не мав з огляду на дуже швидку зміну положення і подій, натомість основніше значення для революційного руху було в тому, що теж і ЗУЗ, тобто головний терен діяння ОУН, підпав під більшевицьку окупацію. Це були перші ширші реальні можливості зіткнення людського елементу з різних українських земель. ОУН мала на ЗУЗ перші практичні можливості безпосередньо зазнайомитися з методами більшевицького окупанта, щоб відповідно до них застосувати свої методи і приготувати нові сили до грядучих подій у всеукраїнському маштабі. Ті події, як більш догідний момент для широкого розгорнення революційної боротьби, могли наскріпити з вибухом війни між Німеччиною і ССРР. Обі держави були в той час союзниками, але мали стільки суперечних інтересів, що конфлікт між ними був неминучий, чого була свідома українська визволна політика. Війна могла бути тою найдогіднішою обставиною, в якій головний, найгрізнейший і найсильніший ворог України міг бути захітаний, а через те мета української визвольної боротьби ставала близчкою і реальнішою. Приймаючи обережну господарку людськими силами і потребу нової підготовки на нові обставини, ОУН поділила свої сили й завдання. Одна частина членських кадрів осталась на Землях і, діючи в новій дійсності, творила нові форми організаційного підпілля, що згодом ще повніше розвинулося під німецькою і другою советською окупаціями. Друга частина (в більшості в'язні, що врятувались з польських тюрем) найшлась за кордоном у безперервному контакті з Рідними землями і вела тут політичну підготовку для дій в перспективі змін міжнародних подій (війна).

Одночасно в тому часі перед ОУН стало особливо важне завдання, а саме: потреба упорядкування внутрішньо-організаційних відносин, що заіснували по смерті пол. Є. Коновалця. Користаючи переходовим станом по смерті Провідника ОУН, що був єдиним після устрою ОУН (з I-го Конгресу) правним керівним чинником організації, — зопортунізовані елементи захопили владу в ОУН, скликавши в 1939 р. з'їзд, який безправно (не відповідав вимогам Постанов Устрою ОУН) назвали Великим Збором, і так же само безправно проголосили головою проводу ОУН — полк. Мельника. Крім безправного поступування, і через що створився протизаконний стан в ОУН, — незаконний провід не підтримував рево-

люційної постановки дій ОУН, почавши діяти, як емігрантська сила, не керуючи і не інтересуючись справами в Краю. Вкінці, як пізніше підтвердили події, цей провід був колаборантським чинником у німецькій політиці. Такий стан вимагав вияснення й оздоровлення, і тому 19 листопада 1940 р. створився Революційний Провід на чолі з Степаном Бандерою. Всі намагання, щоб знайти спільну мову з полк. А. Мельником і його окружженням та провести оздоровлення існуючого стану — не дали жодних вислідів. Тоді в березні 1941 р. скликано справжній Другий Великий Збрій ОУН, який формально вилучив з ОУН групу полк. Мельника, призначив з'їзд з літа 1949 р. протизаконним, а через те без правних наслідків і обрав Провідником ОУН Степана Бандеру.

В програмово-політичній площині II-гий Великий Збрій наставляє ОУН на широке діяння в парі з іншими народами, заінтересованими в розвалі ССР і в противагу всякому поневоленню видвигає клич: „**Свобода народам і людям!**“ В тому часі організуються похідні групи, яких завданням є з моментом вибуху війни якнайшвидше дістатися на Рідні Землі, пов'язатись з місцевими кадрами і організаційною сіткою, не оглядаючись на жодні посторонні чинники і їх зарядження — творити на місцях власне вільне життя, формувати самоуправну владу, організовувати цивільні установи, а у випадку загрозження окупантам незалежності української визвольної політики, творити нову революційну дію проти нового ворога. Це своє історичне завдання ОУН виконала. Похідні групи були на Рідних Землях у перших днях воєнних подій і **дня 30.6.1941 р.** проголошено відновлення української державності на чолі з **Державним Правлінням**. Цим актом український нарід **заманіфестував свою незалежну політику**, свою суверенність від кого незалежну державну владу, а український націоналістичний рух дав доказ, що він у всіх обставинах діє тільки по лінії українського національно-державницького інтересу, хоч би і всупереч бажанням усіх чужих сил.

Подій того часу і наступних років доказують теж, що доситьчасна дія націоналістичного руху, всі страти і жертви не були даремні: український нарід виказав себе свідомим і зрілим до державного будівництва і боротьби.

Українське визвольно-державницьке діяння викликало дуже скоро з боку німців удар і репресії, спрямовані не лише проти ОУН, але й проти цілого народу (тюрем, концтaborи, знищання, виголоджування). ОУН і нарід віддергали той удар. Не захиталися під ним, а українська визволна боротьба перейшла в нову фазу, у фазу одночасної боротьби **на два головні фронти**: проти німецького і московсько-більшевицького.

вицького імперіалізмів. Вже в самих початках (кінець 1941 р. і початок 1942 р.) німецька політика масового грабунку й насильства створила своєрідну атмосферу для зросту політичної свідомості мас. Мимо масових арештів, розстрілів та різних форм німецького терору — ОУН на всіх українських землях не тільки відстояла морально-політичні позиції революційно-визвольного руху, але створила практичні передумови для того, щоб перейти в самоорганізовану оборону і наступ. Цей шлях позначений величими жертвами босивиків, організаторів української революції (Дмитро Мирон-Орлик, Іван Климів-Легенда, Микола Лемік, Шерстюк і ряд інших,), що кров'ю підтверджують незламну волю народу жити на своїй землі вільним життям. По всіх областях України українська революція знаходить життєвий відгук. Молодь ОСУЗ, що вийшла цілою із смертельних спустошень минулих двох десятиліть советської системи, знайшла місце в ОУН для національно-визвольного змагання.

Діючи активно у всеукраїнських розмірах, ОУН накреслює виразні лінії своєї політики. В Постановах Конференції ОУН (І-ша Конференція в осені 1941, II-га Конференція — квітень 1942 р., III-тя Конференція — лютій 1943 р.) і в усіх численних виданнях ОУН з'ясовано виразно протинімецькі і протибольшевицькі позиції, встановлено нові політичні та організаційні прийми на нову дійсність. Зокрема III-тюю Конференцією постановлено творити окремі осередки організованої сили народу, тобто військове знам'я революції, що має виявитися, як „організований збройний чин”. Практичним вислідом дій організації, поруч загальнопропагандивних здобутків, — було поширення організаційного апарату та покриття цілої української території організаційною мережею, розбудова та закріплення організаційної сітки в усіх суспільних верстах (зокрема в селянстві та робітництві), поглиблення політично-пропагандивного вироблення членських кадрів та тісне пов'язання дій УПА з народом і його життєвими інтересами.

1942 рік позначився посиленням німецького терору, зокрема загрозливими акціями вивозу до Німеччини на катаржні роботи і визиск робітництва та здирства з України харчевого контингенту. Оцінюючи обі справи, як акцію розраховану на фізичне винищенння народу, ОУН обстояла в боротьбі з ворогом ті найбільш життєві справи широких народних мас: ОУН виступила з протидією, підняла, змобілізувала й зорганізувала народ до охорони перед тим масовим знищеннем. Через те клічі й програма націоналістичного руху ставали щораз більше зрозумілі й близькі широким народним масам всієї України й поступенно цілий народ включався в безпосередню боротьбу.

В цей час, на переломі 1942-43 рр., творяться військові відділи на різних теренах з метою передусім організаційно-самохоронного охоплення людського елементу, загроженого з одного боку німецьким знищеннем, а з другого боку — сталінською пропагандою

та дією червоних партизан на наших землях. Треба було повести протиакцію, щоб недопустити до знищенння червоними партизанами українських теренів, щоб недопустити до більшевицького баламучення народу, що міг би шукати там охорони перед німцями. Вкінці, треба було дати фізичний відпір на нищення червоними партизанами неподатливих, політично свідомих людей, а то й цілих теренів. Крім боротьби з двома головними ворожими силами (німці і більшевики), українські революційні військові відділи мусили охороняти народ перед побічними в той час елементами, що діяли вороже супроти українського народу на українській землі. Це відноситься передусім до польських кругів, що ставали на дорозі українському визвольному рухові: в безпосередній акції або на услугах когось з імперіалістів ницили поляки індивідуальними атентатами і збірними акціями українські творчі революційні сили. Тому український визвольний рух на ПЗУЗ (Північно-Західні Українські Землі — Волинь, Полісся) і на ЗУЗ переводив противополіські відплатні акції, які були подекуди конечною передумовою прочищення терену й створення ґрунту для власного діяння.

На довшу мету завдання революційних військових відділів лежало в тому, щоб стати мобілізуючим і вишкільним зав'язком для плянової розбудови збройних сил та організованого розгорнення збройної боротьби українського народу відповідно до потреб часу. Зокрема в південно-західніх областях Волині й Полісся, де населення вже при кінці 1942 р. почало маніфестувати свою готовість до активної збройної дії — із збройних відділів, ініційованих ОУН, оформилася Українська Повстанська Армія (УПА); теж збройні відділи Української Народної Самооборони (УНС) в Галичині перетворилися осінню 1943 р. в частини УПА, приймаючи її назву (УПА — Захід).

На початку 1943 р. ОУН, згідно з Постановами III-тюю Конференції, заманіфестувала себе на позиціях революційно-військової дії і так почався етап збройної визвольної боротьби цілого народу.

Вістки про УПА з ПЗУЗ різко піднесли бойовий дух і захоплення в інших областях України, а акції УПА швидко поширилися на всіх теренах ЗУЗ і ОСУЗ. Весняні місяці були зокрема переломові: в східніх областях збільшився ріст політичної свідомості й активності мас, а на ЗУЗ поглибилася революційність і закріпилася масова організація революційно-військової дії. Ідею боротьби за Самостійну Соборну Державу реалізує все населення, а УПА, під командою свого Головного Штабу, здійснює те, що було намічено. Її акції, а заразом ріст, проходять у боротьбі з советськими партизанами та німецьким окупантійним терором і нищенням. При цьому велике пропагандивне значення мали рейди УПА на Схід, бо у швидких, бравурних перемаршах невеликих відділів революційного війська — все населення мало можливість на власні очі бачити народну збройну силу, чути гуки зведених з ворогами боїв, дістати

від бійців пропагандивну літературу та запізнатися з ідеями, за які йде боротьба.

Дії УПА вже з самих початків знайшли відгук у зовнішньому світі і українська визвольна політика дістала тим країні умовини для своєї зовнішньо-політичної і пропагандивної роботи.

* * *

Зріст цілого процесу підпільної і збройної боротьби з двома імперіалістами найкраще відзеркалюється і дістає завершення на певний етап у Постановах III-го Надзвичайного Збору ОУН, що відбувається при кінці літа 1943 р. Життя і практичне діяння у всеукраїнських розмірах внесло потребу певних змін і доповнень до питань програми, тактики та організаційних форм націоналістичного руху і визвольної боротьби. За основу своїх рішень III-тій НВЗ ОУН прийняв досвід, здобутий діянням двох років (від осені 1941 до осені 1943 рр) на теренах усієї України творчими силами націоналістів-революціонерів усіх українських теренів. III-тій НВЗ ОУН узглядлив передусім наставлення областей ОСУЗ і СУЗ, які перший раз від довічного часу мали можливість знову увійти у всесукаїнську дію державно-творчого визволення. III-тій НВЗ ОУН дав доказ тісного пов'язання ОУН з цілим народом, його бажанням і потребами.

В основу програми поставлено національний принцип порядку світу, тобто ідею боротьби за вільну УССД і загалом ідею вільних народів у власних незалежних державах. Цією загальною ідеєю, що торкається не тільки України, але й інших народів, український націоналізм протиставив большевицькому імперіалізму і німецькій „Новій Европі“ — мобілізуючі сили всіх заінтересованих поневолених народів. Видвигаючи кліч **боротьба за визволення, за вільне національне державне життя всіх народів — Україна почала діяти у всесоюзному маштабі (охоплюючи своїми ідеями і політичними плянами терен усього Советського Союзу), накреслила далекосяглий своєї політики і підняла провідну роль в боротьбі поневолених проти СССР.**

Відповідно до реалізації тих ідей, III-тій НВЗ ОУН, в противагу до тоталітарних систем, приймає потребу свободного вияву творчої думки. В організаційних питаннях, зокрема відносно керівних чинників, приймає засаду широкого вкладу й спільній відповідальності всіх провідних сил. В розв'язці соціально-економічних справ, III-тій НВЗ ОУН намічує образ Української Держави без визиску людини при перепрості приватного капіталу (як у капіталістичних системах) і без господарської експлуатації (як у большевицькій Росії). Для Української Держави намічає поєднання інтересів народу з потребами держави для її незалежного існування і розвитку.

Зміст Постанов III-того НВЗ ОУН надиханий потребами цілого народу, що з різних форм тоталітарного придавлення, невільничого визиску та ворожого нищення шукає можливостей для повного, вільного й творчого життя на всіх відтинках. Ці

ідеї перерішили невідхильно про те, що до націоналістично-визвольного руху горнулися народні маси, а видвигнення ідей вільних національних держав на руїнах ворожих імперіалізмів, зв'язали з нами інші народи у спільній визвольній боротьбі.

УПА зорганізувала не лише українські військові сили, але стала прибіжницею для бійців різних національностей Советського Союзу, які побачили недоліність боротьби в червоній армії, або в німецьких військових формacіях. Вони порішили в рядах УПА боронити своїх незалежних національних і людських прав.

Для ширшого оформлення політичних основ тієї боротьби різних народів у всесоюзній ширині — зібралися в листопаді 1943 р. I-ша Конференція поневолених народів Східної Європи і Азії, в якій узяло участь 39 делегатів від 13-ти різних народів Советського Союзу. I-ша Конференція визначила шлях боротьби поневолених народів проти імперіалізмів за здобуття своїх незалежних самостійних держав, за повне визволення народів і людини.

Вона намічала:

- a) єдину лінію боротьби зі спільним ворогом,
- b) спільну тактику боротьби,
- b) забезпечення постійної співпраці, щоб революційна боротьба була організована і не носила стихійного характеру.

Конференція поневолених народів розвинула ідеї, які стали не лише підставою плянів, але й підставою фактичного діяння протисоветських сил, яких фронт поширився, зокрема по закінченні другої світової війни.

I-ша Конференція поневолених народів знайшла свого пересмінника і реалізатора. На ідеях і політичних напрямках I-шої Конференції поневолених народів створився й розвинувся Антибільшевицький Блок Народів (АБН).

Число народів заінтересованих у розвалі СССР збільшилося, бо большевики захопили безпосередньою окупациєю або посередніми впливами через свої вислужників не лише переважаючу більшість європейських країн, але і великі області позаєвропейського світу. АБН ставить собі за завдання, з'єднаними силами заінтересованих народів, спричинити розвал СССР і на етнографічних землях побудувати самостійні суверенні держави. Реалізуючи концепцію АБН, український визвольний рух реалізує не лише пляни Конференції Поневолених Народів і програму III-го НВЗ ОУН, а видвигнув національний принцип, ідею національних держав, як універсальну концепцію порядку світу.

1944 р. пройшов на українських землях під знаком розбудови організаційної, а передусім збройної сили народу, а даліше під знаком прочищування українських теренів і середовищ від ворожого українському населенню елементу: німецькі нищівні відділі, червоні партизани, парашутисти, протиукраїнські групи, зрадницькі вислужники, сектоти, донощики тощо.

В супроводі постепенного відступу одного загарбника імперіяліста (німців) з українських теренів — український визвольний рух приготовляється до захоплення другим імперіялістом (більшевики) всіх українських земель. Загрожені в своєму існуванні навіть найбільш хиткі і опортуністичні елементи побачили одинокий вихід тільки в боротьбі. Ряди УПА наповнюються щораз більше всенародним допливом з різних середовищ та безпартійних патріотичних кругів. УПА із малого зав'язку стала збройним раменем цілого народу. Над діючими силами ОУН і УПА та широкими народними кружами, що співпрацювали з організованими революційними чинниками, потрібна була надрядна зверхня влада, яка очолила б українські визвольні змагання і була б перед зовнішнім світом одиноким репрезентантом українського народу в боротьбі. Тому з ініціативи УПА і ОУН створився в червні 1944 р. **Всеукраїнський Провідний Центр** під назвою **Українська Головна Визвольна Рада (УГВР)**. УГВР створена, як найвища влада України на час поневолення і визвольної боротьби аж до створення уряду у вільній українській державі. Вона зорганізована з усіх самостійницьких сил усіх українських земель, усіх середовищ і політичних діячів, що прийняли шлях революційної боротьби за УССД. УГВР, поділяючи свою владу на законодатну, виконну і судову, — побудована на демократичних засадах. Вона являє собою державну владу на час поневолення і тому сповняє завдання українського передпарламенту (зібір цілої Ради і Уряду, Генеральний Секретаріят з Головою Генерального Секретаріату на чолі). На чолі УГВР стоїть Президент з Президією, а Генеральний Суддя зі Судом і Генеральний Контрольний з Колегією стоять на сторожці законності і правопорядку.

Ціллю і завданням УГВР є:

а) об'єднати і координувати дії всіх самостійницько-визвольних сил українського народу на всіх землях України та поза ними для національно-визвольної боротьби проти всіх ворогів українського народу за створення УССД.

б) Визначити ідейно-програмові напрямні визвольної боротьби українського народу.

в) Кермувати всією національно - визвольною боротьбою українського народу аж до здобуття державності і створення органів незалежної державної влади на Україні.

г) Репрезентувати, як Верховний Всеукраїнський Центр — сучасну політичну боротьбу українського народу в краю і за кордоном.

і) Покликати до життя перший український державний уряд та скликати перше українське всенародне представництво.

Прийнявши такі основні залеження, УГВР намічує народоправний порядок побудови устрою української держави, тобто — сам нарід всенародним представництвом (вибори, парламент) вирішить форму влади в українській державі і забезпечить інтереси народу. УГВР не змагає до влади в майбутній вільній українській державі — відповідно до засади «один народ — один уряд».

Відхід у терен

їнській державі — вона тільки підняла важкий обов'язок кермування визвольною боротьбою аж до здобуття держави. УГВР осталася на рідних землях у боротьбі. На землях остав теж Прозід ОУН, який в новій дійсності, коли знova всі українські землі знайшлися під більшевицького окупацією, — є революційно-оперативним (дієвим) авангардом українського визволення.

ОУН продовжує боротьбу, шукаючи в новому повоєнному положенні нових прийомів. Свої організаційні форми пристосувала до потреб ще гострішої конспірації і підпілля, щоб забезпечитися перед доношицтвом, деморалізацією і ворожим розкладом. УПА, зберігаючи свої сили, підтримає своїми акціями ворога, здобуває на ньому весні засоби та стає в обороні народу, протидіючи насильному переселенню, відбираючи транспорти в'язнів, караючи шкідників і зрадників. Український Революційний Провід організує акцію для протидіїння більшевицькій політиці (бойкот виборів, саботування заряджень влади). Український Визвольний Рух ширить в українському народі, в червоній армії, серед мас цілого СССР — пропаганду боротьби за волю, за УССД, за новий соціально-економічний лад, де не буде штучного поділу на поборюючі сеbe класи, тільки буде гармонійне життя і співпраця всіх суспільних шарів. Україна несе перед цілим світом ідею перебудови СССР на вільні національні держави. Українська зовнішня політика бореться на міжнародному фоуні за самостійницько-державні права України.

Українська визвольна боротьба приносить великі жертви, але український визвольний рух проходить свій кривавий шлях свідомо і з власною підметністю,

бо знає, що історичний ворог змагає до цілковитого знищенння української нації, і без тієї активної постави і охоронно-візвольної боротьби згинуло б багато більше українського народу, а Україна, як політичний чинник перестала б уже існувати. Тому цілий нарід, за вийнятком пасивних опортуністів і ворожих вислужників, не жде на ласку долі, а підготовляється до вирішальної хвилини, до остаточного змагу і перемоги. Український націоналістичний Візвольний Рух виправдує себе в безнастаний боротьбі за найвищі ідеали народу і стверджує своє історичне значення у вирішних хвилинах України.

У своїй Декларації з приводу закінчення другої світової війни (травень 1945 р.) Провід ОУН заявив:

„Ми, Провід Організації Українських Націоналістів, далі залишаємося з народом на полі

бою нашої візвольної війни, на наших окупованих землях. Рам'я-в-рам'я з революціонерами і повстанцями ми підемо в перші ряди до дальшої боротьби за волю. Ми знаємо і віримо, що недалекий вже час остаточного визволення народу і створення Самостійної Держави і цю віру передаємо народові. Ми хочемо разом з народом дійти до остаточної Великої Мети. Ми далі несемо й понесемо наш великий прапор, що на ньому написані слова:

„Смерть большевицьким окупантам!“

„Хай живе Фронт Поневолених Народів!“

„Вічна слава впавшим Героям!“

„Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!“

РОЗВАЛ НІМЕЦЬКОГО ФРОНТУ НА СХОДІ

(3 нагоди сьомої річниці капітуляції Німеччини)

Не одного з нас військовиків і невійськовиків ще й досі цікавить, як це сталося, що німецька армія, перед якою дрижав світ, так ганебно і безславно розвалилась у 1945 р. Цікаво також приглянутись де і в чому причина її розвалу та чи існували можливості, ліквідуючи західний фронт, удержатись німцям на східному фронті, не впустити червону армію на територію Німеччини або й розгромити її.

Приглянемося воєнним діям, починаючи з половини 1944 р. до квітня 1945 р. На німецько-російському фронті діялось тоді не одне, що було незрозуміле й нікому не вияснене.

Після 20 липня 1944 р. шефом німецького генерального штабу став ген. Гудеріян. Про ситуацію на східному фронті подає йому вичерпні і докладні відомості ген. Іглен, не скриваючи цього, що вона для німців загрозлива. Гудеріян дурив себе надією, що буде мати вплив на Гітлера та поздержить його від стратегічних помилок і таким чином урятує те, що ще можна буде врятувати. Надіявся теж, що потрапить усунути з оточення Гітлера політиків з карколомними й злочинними потягненнями. Та всі надії Гудеріана розвіялися. В 1944 р. альянти зайняли Бельгію і Францію та стали на західніх кордонах Німеччини. В Італії фронт посувався щораз даліше на північ. Німецькі дивізії відступали з Фінляндії і Норвегії на північне. На східному фронті, проти російських 150 піхотних і 45 панцерних дивізій стояли 2-га, 9-та і 4-та німецькі армії під командою полевого маршала Буша. Ті німецькі армії мали разом 40 піхотних дивізій, 6 діну панцерну і дві дивізії в запасі.

Буш просить Гітлера дозволу скоротити фронт, бо інакше він не встоїться проти переважаючих сил ворога. Та Гітлер знову однією лише стратегією: „німецький вояк не віддає добровільно ворогові ні кусника раз зайнятої території“. Він каже творити з поодиноких місцевостей твердині і боронити їх

до останнього вояка. Червона армія вдарила на німців з усієї сили. Майже 300 тисяч вояків 4-тої німецької армії і половина третьої панцерної дивізії загинули в лісах на схід від Мінська. Гітлер відкликає Буша, а на його місце посилає полевого маршала Моделя. Щоб рятувати ситуацію, Гітлер посилає Моделеві кілька дивізій з Румунії, але вони приходять запізно.

Модель, подібно, як і його попередник, просить у Гітлера дозволу на скорочення фронту та зміцнення його дивізіями, що стоять в балтицьких країнах. Але Гітлер і чути про це не хоче...

Так приходить другий удар червоної армії 14 липня 1944. Червона армія доходить до кордонів Східних Прис, а на північ від Двини стоїть зо німецьких дивізій, яких Гітлер не погоджується перекинути до Прис. У серпні 1944 р. частини червоної армії опинюються на території Східних Прис, а у вересні червона армія заливає Естонію і посувався в бік Латвії. Чотири слабі німецькі корпуси ведуть тут нерівний бій з п'ятьма російськими арміями. Командир північної німецької армії ще раз просить Гітлера перевести його армію в Прис, але Гітлер і далі заявляє своє тверде: „Ні!“ З кінцем жовтня північна німецька армія стиснена між Ригою і морем, але Гітлер каже їй держатись даліше.

В листопаді червона армія „гуляє“ вже в Східних Присах. Генерали просять-благають Гітлера перевести німецькі дивізії з Латвії до Прис та Гітлер упертий... Розпачлива й безнадійна ситуація групи „Середина“, яка складається з 4-тої, 2-го і 3-тої панцерних армій під командою генерала Райнгарда на фронті від Тільзіту по Варшаву. Напружується ситуація також на Півдні. Командир групи „Південь“ ген. Фрізнер повідомляє, що ситуація непевна. Румунський король готов зрадити німців і перейти на бік альянтів. Росія готовується до офензиви. Румунська армія непевна. Пропонує перевести фронт

з-над Дністра на Пррут. Але Гітлер знову: „Фронт лишається там, де стоїть”...

Мимо пересторог ген. Фрізера, Гітлер дас наказ перевести запасні частини і частини панцерних дивізій групи „Південь” над Вислу, Нарву і до Східних Прус. Генерал Фрізнер повідомляє: „7 панцерних російських корпусів і 90 піхотних дивізій готові до наступу. В нього тільки 21 дивізія. Румунські дивізії непевні”.

20 серпня наступ червоної армії. Румунські дивізії складають зброю. Фронт на Прруті і шоста німецька армія відтяті. Загальний розклад південного фронту. Гітлер аж тепер дозволяє групі „Південь” відступати. Червона армія займає Семигород, а даліше Банат і Бачку. Тотальнє знищення осілого там німецького елементу.

Балкан: Німецькі частини у відвороті на північ. В червні 1944 р. червона армія вже в Београді. Горті старається замиритись з альянатами. Командувач мадярських частин Мікльош 13 жовтня переходить на бік червоної армії. Червона армія посувався щораз даліше в глиб Мадярщини. В листопаді з півночі і з сходу підходить до Будапешту, а 25 грудня оточує його цілковито, перейшовши Дунай в двох місцях.

На фронті між Мемелем і Модліном находяться такі німецькі сили: 3-тя панцерна армія, 4-та і 2-га армії. Від Модліна до Кошиць на Мадярщині: 9-та і 4-та панцерні армії, а даліше 17-та армія і I-ша панцерна армія. Проти цих німецьких армій стоять чотири советські групи. В Прусах, на півночі — групи Рокоссовського і Черняківського; від Модліна на півден — групи Жукова і Конева. Найсильніша з них група була між Пулавами і Барановом у напрямі: Шлеськ, Саксонія, Берлін. Докладні дані про відношення сил на східному фронті подавав і даліше ген. Геглен. Та ні Гітлер, ні його генерали, Йодель і Кайтель не вірили Гегленові і Гудеріанові.

Відношення сил з кінцем 1944 р. було таке: проти 9-ти російських дивізій — I-ша німецька; відношення панцерних дивізій — 6:1, артилерії — 10:1. На півночі стояли і даліше 30 німецьких дивізій. А треба ще пригадати божевільну офензиву Гітлера на заході в Арденах у місяці вересні-жовтні 1944 р. Тоді кинено на той фронт усі німецькі запаси, які тільки були в Німеччині.

Супроти божевільної стратегії Гітлера в головній квартирі і його „гавляйтєрів” на Сході — Коха, в Прусах, Познані, Бреславі, Данцигу і Штеттині, генерали були зовсім безсилні. Гітлер не вірив своїм генералам. Частинно проти волі Гітлера розбудовано за фронтом обороні лінії, але всі окопи і укріплення були порожні, бо бракувало запасових частин. Гітлер перекинув їх на Захід. Кох підсував Гітлерові думку творити „Фольксштурм”, якого шефом став Мартін Борман.

Генерал Геглен алярмує: Противник нагромадив на ширині дев'ятдесяти кілометрів фронту 5 армій і 8 панцерних корпусів. На один кілометр фронту

— 250 ворожих гармат. Просить перенести панцерні дивізії з Заходу на Схід.

Дня 24 грудня просить Гудеріан Гітлера зняти західні ударні дивізії і перекинути їх на східній фронт. Та його, прохання як і інших, даремне. Гітлер не вірить у силу Росії. Дає наказ перекинути з-над Висли один панцерний корпус на Мадярщину. Повідомлення ген. Геглена називає Гітлер „маячінням божевільного” і не годиться на це, щоб перекинути дивізії з Курляндії до Прус, щоб перекинути кілька дивізій з Заходу на Схід.

З 9-го на 10-го січня відбувається нарада в головній квартирі Гітлера. Гітлер і тепер не має відчуття восної дійсності. Гудеріан намагається переконати Гітлера про загрозу на Сході: „Росія готова до великої зимової оfenзиви, якої ціль — Берлін! Оfenзива розпочнеться через три дні. Підсилення і зміцнення фронту конечне і то зараз!” Та Гітлера зрушити не можна. Він не вірить у російську оfenзиву, фронт лишається так, як є...

12-го січня 1945 р. розпочалась російська оfenзива. Від год. 1,30 до 6-тої ранку громіли московські гармати. Після 6-тої год. підніявся нечуваний в цілій війні туратан, а після його — наступ. Наступає полк за полком, сунуть безперервно танки. До вечора 4-та німецька панцерна армія майже зовсім розбита. Німецька артилерія замовкла.

В тому самому часі розпочав Конев наступ на фронті між Вислою і Карпатами на 17-ту німецьку армію під командою ген. Шульца. 14-го січня Жуков переходить Вислу, прориває 9-ту німецьку армію і вдаряє на Варшаву. Німецький фронт від Кракова через Сандомир, Варшаву і Модлін перестає існувати. 16-го січня Гітлер находитись в нервовому настрої, майже в стані божевільного. Відкликає з фронту генералів одного по другім, а на їх місце посилає інших. На східній фронт висилає свого довіреного СС-генерала Шернера з наказом здергати червону армію, а всіх винуватих у розвалі фронту безпощадно карати.

Генерал Гудеріан стає ще раз перед Гітлером. Але божевілля Гітлера — це скеля, об яку розбиваються всі аргументи. Наступає упадок Варшави, Кракова і Познані. Червона армія під Бреславом.

У Східніх Прусах триває дальнє нервні бої. Гітлер каже боротися до останнього вояка. Він змінює всіх генералів на пруському фронті. Бої переносяться вже над Одру. Колись грізні німецькі дивізії звужуються навіть до 400 вояків, решта падуть у боях.

22 січня, під час нарад у Гітлера, Гудеріан звітує, що Східні Пруси вже майже втрачені. Друга німецька армія із Західними Прусами і Помор'ям теж скоро будуть утрачені, а в Курляндії і далі стоїть зо дивізій. Вони мусять бути перенесені до Прус, також і дивізії з Арденів треба перекинути на Схід. Хоч ні Гудеріан, ні другі генерали не вірять уже в перемогу Німеччини, то все ж таки думають, що можна б ще задергати Жукова на Одрі та врятувати

Пруси — а найважніше — зискати на часі... А ну ж удасться зговоритись із західними альянтами, жертвуючи західними землями, може врятується східно-німецькі терени...

Приходить до гострих вимін думок між Гудеріаном а Гітлером. А вислід? Гітлер відкидає всі пропозиції Гудеріана і настановляє нового командувача для німецьких військ на Помор'я в особі... Гімлера! Мимо всіх заходів і зусиль Гімлера, вдається Жукову перейти Одру в кількох місцях. Це викликає замішання і паніку в Берліні.*

Генерал Гудеріан і даліше налягає на Гітлера зміцнити німецькі сили на Сході і вдарити на Жукова. А Гітлер замість перекинуті над Одру 6-ту СС-панцерну армію, посилає її на Угорщину обороняти нафтovі джерела, одночасно дає наказ готовитися до наступу проти Жукова.

Німецька контрофензива почалась 15 лютого 1945 р. та успіху не мала майже жодного. Червоні частини

прориваються на фронті 2-го і 3-тій німецьких панцерних армій, бо німецьким панцерам і автам забракло... бензини. Немає вже ні гармат, ні стрілен до них... А танки Жукова сунуть щораз даліше. Рокоссовський вдається на Данциг, який попадає в його руки з кінцем березня. В березні зайнято також і Помор'я. В квітні червона армія займає Кенігсберг. Воєнна сила на Сході заламана. Мільйонні маси червоноармійців сунуть даліше-і-даліше та займають Берлін...

30 квітня в год. 22.30 проголошено про смерть Гітлера. 7-го травня 1945 р. Німеччина в головній квартирі ген. Айзенговера в Реймсі підписала безуслівну капітуляцію. Прийшов кінець війни. Але чи справжній кінець?? Ні, щойно ця війна, яка прийде, буде кінцем війни і початком загальноосвітового миру.

М. Ломацький.

З ЦИКЛЮ: ВІД ГАСЕЛ ДО ФІКЦІЇ

П. С.

В ЧОРУ І СЪОГОДНІ

(З надісланих статей — продовження)

Події, що тісно переплітаються з Універсалами Центральної Ради, були більше як незрозумілі. Мало хто знов, що треба в першу чергу робити: чи пробуджувати національну свідомість чи творити власну армію. Та найгірше, що ані В. Винниченко ані його співробітники не хотіли покладатися на українські збройні сили чи то Гайдамацькі полки, Вільне Козацтво чи інші. Вже сама розправа Національної Ради з Полуботківським полком кожному тверезодумаючому українцеві, який недався поглинуті існуючому хаосові, дала до зрозуміння, що Центральна Рада більше покладає надій на сили московського Тимчасового Уряду, ніж на власну армію. А „поступовці“ вже тоді не крилися із своїми надіями на „червону гвардію“, що на переферіях приготовлялась до акції.

Центральна Рада недоцінювала українського селянства і робітництва, хоч у своїх соціалізуючих поглядах зближалася дуже часто до большевиків.

Переглянемо, напр., робітництво такого великого промислового міста на всю Україну, як Катеринослав. Заводи міста: Брянський, Паровозоремонтні майстерні, залізничні та дрібніші заводи постачалися селянською робочою силою із сіл — Діївки, Кодаку, Сухачівки, що розташовані поруч, та з сіл — Кам'янки, Обухівки, Сугаківки — що розташовані на лівому боці Дніпра. Сама, напр., Кам'янка до першого голоду мала до сорока тисяч населення.

На лівому боці Дніпра заводи: Шодуар, Сіріус, Ланге, Вагонноремонтні залізничні майстерні — це головні заводи, що простягаються до станції Нижнедніпровське. Даліше — Русське Общ. штампованія, Північний, Костопальний і Гантке заводи. Джерело постачання робітників для тих заводів були: робітничі оселі Амур і Чорнозъм, де жило до 60% українців. В Амурі був головний базар, на якому жили провадили свою торгівлю, і там же мешкали. Також такі села, як Кам'янка і Попівка, що були безземельні, жили виключно з заводської праці. Слід додати, що люди цих сіл у національному пробудженні прокинулись раніше інших і славились, як іцири українці, започаткувавши організацію Просвіти, засіявши її плодотворче насіння майже по всіх околишніх селах і робітничих оселіах. В оселі Баграф, де проживав письменник козацьких історичних повістей — Каценко, жили майже самі українці. Рядом з цією оселю в оселі Султанівці жили мішано — українці і росіяни.

Така характеристика стану робітництва, що походило більшістю з українських селянських кругів, є далеко не точною, бо походить тільки з власних спостережень.

В усіх проклямаціях і листівках до робітництва, що попадали мені під руки, було писано російською мовою, а зміст їх був марксистський. На українські проклямації чи листівки я не натрапляв. Укра-

їнці сприймали всі ті листівки вороже. По селах батьки забороняли дітям збирати ці листівки.

В мене було багато приятелів-робітників з усіх згаданих осель, як з часів праці на заводі, так з часів змагань за нашу незалежність. Усі вони ставились до марксизму так, як і я, та були щиро віддані нашим візвольним змаганням, словом були тими, яких сьогодні називаємо націоналістами. Перебуваючи разом у полоні Махна, маючи багато вільного часу, ми перевікидали питання соціалізму на всі боки. Було між нами двох старшин, щирих українців з Харкова, але між собою ми нічим не різнилися. Усі відчували, що служимо одній ідеї, як рідні брати, і ніхто з нас не питався один другого, хто він такий, звідки та якого походження. Цю рану душі й серця українського народу нанесли щойно більшевики, що не ховаючись говорили: „Ми капіталістическому міру впustim свою заразу і разложім іх в адін момент. Постмотріте! — везде забастовкі, ми імеєм прочную базу”.

Нікому з нас і на думку не приходило, щоб питатись один у другого, до якої партії належав голова держави. Може хто і знав, але з цим питанням до нікого не прив'язувався. Нам було досить того, що ми були всі українці, що звільнілись від царату і покінчили з тією червою, що розточувала кожного з нас.

Але ми знову опинилися в „мішку”, що нам обіцяли колись жиди, і побачили обіцянного „царя” — Карла Маркса і його послідовників. Тоді я почав переглядати все те, що позад мене. Часто пригадував погром жида „Михайла”, що відбувся давнім-давно, але стойте перед очима виразно, як ясний Божий день. Тепер я зрозумів, що це була провокація. Я зосередився біля слова „граждане”, яке вперше влетіло в мої вуха, маючи вісім років. Не трудно було тепер догадатись від кого ті слова походили і на що й кому були потрібні такі погроми. Пригадав наявність „червоної гвардії”, що крокувала по ночах вулицями міста, в якому були приянні частини Вільного Козацтва і інші. Центральна Рада безумовно знала про цю „червону гвардію” і легко могла з нею покінчити. Чому вона відмовлялась від творення національної армії, відпекуючись, що нам потрібна лише міліція для внутрішнього порядку? А чому міліція допускала на тілі своєї країни до формування „червоної гвардії”?

Одного дня Катеринослав був переповнений молоддю сіл, що була покликана ніби до формування частин Вільного Козацтва, але потім десь ця молодь зникла і пішла чутки, що військо не буде формуватись. І знову виринає питання: Чому Центральна Рада не підхопила цього великого піднесення народу з перших днів, коли по революції в перші місяці цей рух національного піднесення — це по суті був другий по Богданові Хмельницькому **велитєнський все-переможний національний рух**. Всі армії розвалювались, зброй всюди було повно. Центральна Рада навіть не потребувала кликати до себе свого

війська, воно само йшло до рук уряду, щоб підпорядковувати себе національним інтересам і вигнати з рідної землі зайд-окупантів.

Вже тепер, на еміграції, в театральній залі ДП-вського табору в Регенсбургу, довелось мені почути від одного з бувших „міністрів” Центральної Ради такі слова:

„Нас обвинувачують у тому, що ми не втрималися... Звичайно, тепер можна говорити все, але коли б ви знали в якому ми були тоді положенні і то з причини несвідомості нашого народу. Ми не могли навіть обставити освіченими людьми державного апарату, бо не було інтелігенції, якої, за твердженням англійського амбасадора, ми мусили мати до 300.000. А про військо то немає що й говорити, бо коли ми запросили одного генерала, щоб нам помог організувати військо, то він заявив: „Що ви хочете, щоб я свою головою розбивав кам'яний мур?” Бачите в яких неймовірно важких умовинах нам доводилось працювати??”

Слухаючи таких лепет соціалістичного „патріота”, мимоволі пригадується ота московська баба, що „муж сьо не любіт”, а не любить тому, що не б'є! Але наші соціалістичні „мініstri“ не хотуть, щоб їм „дорікати“ за явну провину супроти народу і міло просяться, щоб їх пожаліти бо, мовляв, вина не їх, а народу. Ми ж „такі бідні“, нічого не мали, якоже нам було державу збудувати?

Наши соціалістичні „мініstri“ з УЦР не знали навіть скільки їм треба інтелігенції, щоб обсадити державний апарат, доки не сказав їм цього англійський амбасадор. Коли, напр., справді бракувало інтелігенції для обсадження державного апарату в Києві, то чому не можна було докоопувати там інтелігенції з Катеринослава чи з інших міст, де інтелігенція була?

Просто тому, що українська інтелігенція в своїй більшості була націоналістичною, а не соціалістичною, а російська інтелігенція з частиною української була монархічною. Націоналістичною була і робітнича українська маса, що складала в той час значний відсоток свідомого елементу.

А ось тепер виходить, що не було ні інтелігенції, ні робітництва, ні селянства. Не було й старшин і полководців, був тільки один генерал і цей відмовився. Так виглядає правда по-соціалістичному.

А про Синьожупанників. Полуботківців, Вільне Козацтво, Гайдамаків і т. п. ні словом не згадується. Навіть і наша історія робить скромний вигляд: Центральна Рада нічого не вспіла зробити, бо хлинула більшевицька повінь і залила всю Україну.

Основне населення України — селяни, здисципліновано чекали поки та соціалістична шансонетка проповідзується і візьме в руки **мітлу, щоб вимести з своєї хати московське сміття**. Тадаремно! Знаємо, що коли в родині відсутня або до нічого не придатня голова, тоді кожний член родини називає себе „старшим“, незалежно від того, чи має на це здібності. В такій родині панує безладдя-анаархія. Так сталося з Укра-

їною, що розривалася на частини, попадаючи під впливи того чи іншого ватажка-отамана. А зверху них розмахував своїми чорними крилами „батько” Махно, з веселими бреньками: „Ах яблучко куда котішся...” Ця пісенька підходила для Центральної Ради, так само, як і гасло: „Бей жідов, спасай Россию”. І от навіть Махно мав „генералів”, а не мала їх Центральна Рада.

По Україні гуляли банди, з яких жодна не заявляла себе на боці Центральної Ради. Лазили вони, як воші по неохайній людині, а Центральна Рада відпихала від себе послуги вірних національний ідеї військових частин. А їх було таки чимало: загін кінноти В. Липинського, спольщеної українського шляхтича, в якого прокинувся дух його предків, полк Міхновського, Гайдамацькі полки, Синьожупанники, Вільне Козацтво, полк ім. Полуботка і багато інших. Це був час, коли піднімалися всі, в кого билося шире українське серце. А коли б до цього була проголошена мобілізація, то Україна була б перетворилася в одну, нікому недоступну фортецю озброєного народу.

Але в цьому напрямку не пороблено нічого і, замість володіти над народом-державою, Центральна Рада „панувала” над хаосом, бандити мом і атаманією.

Це все минуло, але час сьогодні признається до помилок і не обвинувачувати за невдачі український народ перед цілим світом. Цього ніяк не хочуть зрозуміти українські соціялісти, вони ще й досі не хотіть „зректися” своїх претенсій бути „урядом України”.

Хто бачив кінокартину „Ленін в жовтні”, певно пригадує те місце, де робітник Петербургу „Васілій”, в якого перебував Ленін, читає йому листа про погром поміщиць. „Вот ето харашо, ето то, что надо” — аж захлинаючись від радості, каже господар жидівських та поміщицьких погромів. А про наявність банд большевики говорили: „Чим хуже, тем лучше”.

Чимало подібних прикладів можна найти в діяльності УНРади вже тут на еміграції. Коли еміграція з першої світової війни злилася з еміграцією після другої світової війни, то стара універсівська „еліта”, напр., в Регенсбургському ДП-таборі розташувалася в окремім кварталі. Чому? „Ми не хочемо себе змішувати з отію підсоветською некультурною ма-сою, бо вона ще наробить десь якогось бешкету, а тоді відповідай” — чулися голоси. І ходять тоді „східніяки” та шушукують: „Ну про що ти вони, ті міністри, натикають? Куди ж нам діватися?” Ідуть до „західняків” та і тут по різному приймають: одні ставляться обережно, інші малошо не прозивають енкаведистами.

Українці зі СУЗ, розуміючи цю досить невигідну для себе ситуацію, силкуються увійти в довір’я, намагаючись наспівлити себе, що вони ніяк не похожі на НКВД. Починаються „скринінги” — зникає „НКВД”, в дії взаємної оборони вириває **братній солідаризм**.

Та на цьому не кінець, тепер прийшла черга на „західняків”, ось, мовляв, галичани — це нацисти, коляборанти, матістри, професори, відокремленці і т. п. А УПА — це ж „бандерівська витівка”. І так пригадуються мені знову діточі роки і слова провокаторів: „Беріте ето ваше граждане, тепер ми всі равні, чого же ви смотріте, беріте!”.

Приходить час і прибувають окремі загони УПА з Рідних Земель і показується, що УПА вже не „бандерівська витівка”, а досягнення всього народу.

Прийшло на еміграції і до консолідації. Слава Богу!, але до якої консолідації? Створено гуртом УНРаду, на чолі якої став „спадкоємний прем’єр”, соціялістичний суворен — П. А. Лівицький. Увійшли туди і націоналісти-бандерівці. А тим часом соціялісти „візволяють” Україну так, як і колись. На баварському кордоні переймають, при помочі чужих, відділи рейдуючої УПА, з метою звербувати їх для свого соціялістичного бльоку, а коли їм це не вдається, змусили бандерівців своєю „політикою” опустити цей соціялістичний „консолідаційний колгосп”.

З точки зору „державобудівничих” з НРади, заокеанські українці так довго не були свідомими українцями, доки не отворили своєї кишені для НРади. Доки не почули про „модерні напрямки” „Сучасної України” на зразок уердепівщини і майстренківщини. Ось тому тепер колгоспний соціялістичний бльок трімфує, мовляв, скінчились табори, „диктатура”, скінчилась влада „фашистів” і тепер кожний по-своєму може свободно бути з нами. Це вже так тепер, за океаном. А в ДП-таборах українці всі добре пам’ятали „модернізацію” Сталіна так, що, опинившись серед отого содіялістичного краму, нераз себе питали: „Де ж це ми? Невже ж ми втікали з того проклятого „соціялістичного раю”, щоб знову тут червивлено наші душі тим соціалізмом?”

Нераз можна почути промови чи цитати в пресі, вже тут на еміграції, від представників „ульмівського уряду”, що ось, мовляв, тільки вони знають психологію українського народу. Наша підпора — це робітництво Донбасу, Криворіжжя і т. п. Словом — Україну здобуватиме не народ, як цілість, а лише шахтарі, робітники заводів, фабрик і т. п. Точні так, як робили большевики. А що ж з селянами? Хіба ж вони не є робітниками, працюючи від рана до вечора, лишаючи для сну в літі не більше 3-4 годин? Ось запитайте селян і довідаетесь, хто з них не працював на заводі перед тим, коли став господарем (а не колгоспником)? І друге питання: Чому селяни не залишилися у шахтах чи на заводах, коли там можна було добре заробити, не козиряючись з цілою родиною в землі?

Просто тому, що селяни є хліборобами і з по-гоління в покоління, і та їх властивість передається з роду в рід. Прив’язаність селянства до землі проявляється в їх сильному націоналізмові в усіх часах і обставинах. Чи тому українські соціялісти і тут на еміграції хо-

чуть „будувати” Україну тільки робітництвом, бо бояться націоналістичних настроїв селянства?

Від „старших братів” соціялістів наші соціялісти навчилися багато дечого. Це не наше, не українське гасло, кинене кругами УНРади: „Щоб об’єднатись, треба спершу роз’єднатись”. А слідом за цим це роз’єдання охопило цілий громадський сектор і цілу українську еміграцію. „Міністри” НРади розбивали суспільно-громадські установи і закладали нові фікції. За чим зразком і кому на користь робили це „міністри” УНРади? Чи це не нагадує нам „політики” Центральної Ради в минулому, коли руками Богданівців розброювано Полуботківців за їх патріотизм, вірність національній ідеї і готовість поставити Центральну Раду, як справжній уряд України? Як сьогодні пояснити заяву п. П., який, прихавши вперше з-за океану до Німеччини, дораджував „поменше носитись з УПА”? В 1945 р. майже всі соціялісти і „патріоти” з сучасного „ульмівського уряду” на згадку про УПА репетували: „Що ви кажете? УПА? Мовчіть вона діє проти большевиків — спільніків альянтів! Хочете, щоб нас одразу вивезли всіх до Советського Союзу? Ніякої УПА не існує, це „бандерівська вигадка”.

Цей варіант нагадує вам большевицькі методи. Коли працююча людина вносить у виробництво якесь міроприємство чи якісь винахід, вам доказують зараз, що це ваша фантазія, бо вони вже пробували. А коли ви вже зневірені відхиляєтесь від своєї ідеї, дивитесь, а ваші проекти-думка вже переводяться в життя, але ви не маєте права пред’явити своїх претенсій, бо це вже власність тих, що вкрави ваш проект-думку.

Чому, напр., середовище УНРади, якщо воно **фактично бажає об’єднання всіх сил української політичної еміграції** для добра української визвольної справи, не може дійти до порозуміння з націоналістами-бандерівцями, фактично діючим політичним авангардом на землях України? Відповідь: Переглянемо це раз наше минуле, політику соціялістів в 1917-20 рр., їх відношення до справжніх самостійницьких сил, до національних військових частин, до справжніх політичних діячів націоналістів-революціонерів і побачимо, що точно це саме ще раз повторяється з рамени УНРади тут на еміграції.

Домагання націоналістів, як представників повстанського руху на землях, соціялісти заражують зухвалством та перебільшенням, кинувши їм марксистський виклик: „Ми вас знищимо!”

Наведені вище рядки подаються тут не для того, щоб продемонструвати перед читачем якусь новину. Це справи старі, всім відомі й свого часу були широко наскітлені в пресі. Ці рядки подаються на те, щоб читач уважно розглянув наше минуле і міг сам дати відповідну оцінку й знайти тотожність політики Центральної Ради і сучасної УНРади.

В діях цієї кафе-кабаретної емігрантської комедії бачимо вдруге відхід націоналістів від цього соціалістичного „консолідаційного колгоспу”. Вперше —

це була сепарація націоналістів від т. зв. КУК-у, за що одержали назву „бліскуче відокремлення”.

В цьому „ульмівському уряді” час від часу відбувається „комарина бур’я”. Резигнують „міністри” ВО, наступає „криза”, відбуваються переговори, неначе для створення нового французького уряду, що постійно переживає кризи, а вкінці лишається все по-старому. На пересуненні деяких „міністрів” на їх становища і партійному доповненні „міністрів” на місцях тих, що дістали ашуранси до Америки — кінчиться ціла „реорганізація уряду”.

Таким варіянтом московська баба хотіла перевірити чи муж ще її любить. А „ульмівський уряд” перевіряє чи українська еміграція, перестрашена „кризою”, не потрусяє своєю кишенею для „рятунку” свого „уряду”. Перевіривши такою „кризою”, що піdstупується і українська еміграція ще дає гроши, в усіх „державних секторах” аж кипить від партійної роботи. Проти УПА організується фікція на взірець „червоної гвардії” під назвою „національна гвардія” на чолі з „отаманом” чи то „генералом” Т. Бульбою.

Коли на еміграції давно минув жахливий 1945 р., щурі повізали зі своїх нор, натягнули на себе маску і стали вдавати лицарів Української Повстанської Армії. Як колись по вулицях Катеринослава крадъкома крокувала „червона гвардія”, так тут, на еміграції, по темних тaborових заулках збираються різні „гвардії”, а їх „отамани” типу Бульби дають чужинецьким журналістам зухвало фальшиві інтерв’ю, мовляв, „через десять днів іду до своєї УПА”. А ця фікція-УПА находититься десь там у якомусь таборі в Баварії чи в Англії. За те справжня УПА, що бореться на Рідних Землях, представники якої рейдуючими відділами пробрались на Захід, для „отамана” в інформації чужинецьким журналістам — це „банда і криміналісти”.

Ось така логіка „найдемократичнішого” поступовця-хамелеона найвищого гатунку сучасної доби — доби розкладу людської істоти, доби шашеля, як влучно характеризував цього новітнього хама д-р Донцов, а перед тим український гений Тарас Г. Шевченко в своїй невмирущій поемі „До мертвих, живих і ненароджених земляків моїх”.

Цю поему написав Т. Шевченко 100 років тому, зачитувавши в п’язаголовку стих з Св. Євангеліє: „Аще кто речет, яко люблю Бога, а брата своего ненавидить, ложь есть”. Українські націоналісти (не соціал-націоналісти типу мельниківців) виявили були якнайбільше вирозуміння і віддали себе разом зі збрюю соціал-марксистам з НРаді з думкою: „Беріть і володійте на користь української визвольної справи, але не зв’язуйте ні себе ні нас з москалями”.

Так само тому тридцять років усі національно-свідомі шари українського народу були віддали себе в руки Центральної Ради, тобто в руки тих же самих соціялістів, що зараз є в НРаді, з надією, що вона поведе до визволення й державності. А замість

СІРІ ГЕРОІ

Стойть Петро... За поясом гранати, в руках автомат, а його бистрі молоді очі намагаються прошити темряву ночі, що розіп'яла свої крила над лісом. Ось зараз недалеко нього спочивають його друзі. Він стереже їх життя, в холодному скученні насторожжусь слух і ловить кожний звук...

А вітер гайдас полою шинелі... Скиглить... зойкає... і дрібним дощем б'є Петрові в лиці. Він любить дощ, коли стоїть на стійці, бо він відсвіжусь сили. А особливо в лісі: товсті каплі дощу падуть за кемір, на ніс, струмками спадають на рамена. Він відчуває важкий тягар шинелі, немов символ обов'язків на своїх плечах.

І Петро стоїть... Сплюзають по щоках важкі й холодні каплі дощу й падають призмами промінів холмських вуличних лампад. Важко вдаряють об кленовий лист і порушені тишу ночі... Петро лютиється, не може зрозуміти чому саме ті каплі так голосно, з лоском ударяють об листя...

Орел, Омелько — окр. пров.,
Юрій-Вій — хор. УПА, надр. пров.

Цього земля українська стала стоптана новими „іванами”, що надіваючи червону то білу маску, знайшли в Центральної Ради толеранцію, безсилої, розточеної соціалістичними шашелями, влади.

Це наука для нас і всіх майбутніх поколінь.
(Закінчення буде)

Перед ним широке поле, а по ньому сірим вужем пробігає шосе, що своїм гострим кінцем встриявась десь серед мурів Холму. Скрізь тихо, пусто й мертво... А може?... Ось щось, немов чорна пляма, повзе по шосе і збіжається до Петра...

Моторошино стас... Петро не герой по вдачі. Його дитячі роки не зробили з нього очайдушного Байду чи рішучого Гонту. Не п'янили його спокійної вдачі емоції почувань, не кликали фанфари шукати пригод. Він ратай, як його батько і дід плугом заорював окраїнні землі українські, вірний присязі не віддати в чужі руки батьківської ниви. Ходив плакати на могили своїх батьків і в поросі сірої минувшини шукав шляхів у майбутнє. Коли друзі запитали його, чи хоче служити Україні, він зрадів. Заховавши декалог у молитовник, пішов в ряди сірих героїв, що ім на ім'я — УПА. Кинув батьківський плуг, щоб вогнем і змоченим ворожою кров'ю багнетом боронити землі батьківської...

І ось тепер — він вояк-гречкосій. Він не герой. Коли вперше хрестили його вогнем — він боявся. Боявся так, як усі інші. Його руки спершу третміти, деревіли щоки і завмирало серце. Так, як інші ішов вперед, стріляв на ворога і кричав: „слава!” Але коли часом прийшлося відступати перед ворогом, він затинався, невдоволено хитав головою і щось бурмотів під носом... Він ніяк не міг погодитись з тим, щоб землю батьківську, яку плугом заорював, яку продопали його ноги — віддати ворогові...

А темна тінь на шосе більшає... Вона наче розприскується на десятки менших, ось одна... друга... третя... і Петро вже іх не лічить.

Кличка, а у відповідь чорні тіні приснули вогнем... Петро спокійно повертає автомат по чорних тінях. Вони нервово метаються, падають... Він уже не сам, з ним цілий рій вітас ворога крісовим вогнем. Петро чус наказ відступати. Невдоволено бурмоче й неохоче підноситься із землі. На його руку паде червона гаряча капля, одна, друга... Звідки вони взялися? А в очах темніс, голова стас важка, все довкола нього зливається в один шум і клекіт. Ні, він не буде відступати. Хай друзі відступають, але він остане тут. Він знову залигає на землю, це його земля... Його не кличе, він її не лишить...

Вже не чути, як падають важкі каплі дощу... Над лісом исеться регіт кулеметів, а на зеленій траві під посіченими кулеметом кущами лежить Петро, обнявши з батьківською землю...

СОД

Й. СІРИЙ

КОМАНДИР СІРОЇ ДИВІЗІЇ

(Спогад з 1918 р.)

Сіра дивізія, після закінчення формування, в складі семи тисяч багнетів, артилерії, кінноти та технічних відділів, була розташована на Чернігівщині: в Конотопі — штаб дивізії, артилерія, кіннота і 3-тій полк, в Алтинівці — I-ший полк, в Коропі — II-гий полк.

Сіра дивізія (на початку І-ша Козацько-Стрілецька) була сформована з українців, бувших полонених російської армії в Австрії, на підставі угоди між урядами України і Австрії.

Назву сірожупанників або сірих дивізія дістала від уніформи, яку носила: короткий сірий жупан, сірі галіфе, сіра з сірим шником шапка, на якій була уміщена синьожовта кокарда з тризубом. Цікава була відзнака сіроюпаників: замість загально прийнятої „зірки”, встановлено було **золотий, пшеничний колос**.

Сіра дивізія була одною з найкращих регулярних частин українського війська в 1918-21 рр.

Високо національносвідомий і інтелігентний склад частини робив дуже гарне враження на мешканців осель, де дивізія квартирувала. Ширення національної свідомості серед населення було, поза військовою працею, одним з найголовніших обов'язків сірих.

В переїзді з Волині на Чернігівщину, 3-тій полк, технічна сотня і делегати від інших полків, були представлені Гетьманові України Павлові Скоропадському в Києві.

На Катеринській вулиці відбулося Богослужіння, (яке відправив о. Теодорович, тепер архиєпископ у Філаделфії) а потім перемарш війська перед Гетьманом і представниками сусідніх держав. По закінченні церемонії, всі старшини Сірої дивізії були запрошенні до палацу Гетьмана на снідання.

Гетьман Павло Скоропадський, з роду старої української аристократії, промовлив до нас гарною, літературною українською мовою, що зробило на присутніх дуже гарне враження.

Перебіг свята у Гетьмана, його розмови і перспективи на майбутнє, як також і „інтимна кава” зі старшинами, без „чужих”, як висловився Гетьман, зробило те, що старшини, навіть ті, які ставились негативно до особи Гетьмана, були ним захоплені.

Коли Гетьман сказав, що думає з Сірої дивізії створити „українську гвардію”, гучне „слава” покрило його слова.

Натомість розмова з військовим міністрем гетьманського уряду генералом Рогозою (був. командир 44-тої дивізії російської армії), одразу справила на нас немиле враження. Вже на початку він заявив: „Ізвініте гаспода, що буду гаваріть па русски, патаму что українскаго язіка я єщо не пастіг”. До ген. Рогози поставились усі вороже і інтуїція нас не обманула, в чому ми переконалися пізніше.

Наш полк, як я вже згадував, стояв в Алтинівці, великому селі, яких було не мало на Чернігівщині.

Не встигла дивізія розташуватись, як від військового міністерства прийшли два накази: перевірка старшин і частинна демобілізація дивізії.

Командир дивізії на той час — пол. Пішанський (командиром дивізії був призначений військовим міністерством ген. Сокира-Яхотін, який дуже коротко урядував, а потім війшов невідомо куди) поїхав до Києва рятувати справу.

Демобілізація дивізії без заступного рекрутського контингенту руйнувала дивізію. Але у відповідь ми отримали півердження наказів з обіцянкою прислати рекрутів.

Дивізія рекрутів не дістала, за те прийшов другий наказ про дальшу демобілізацію дивізії, якого вже не прийшлося виконати з приводу загальної зміни ситуації на Україні.

За якийсь час дивізія дістала всіх нових командирів полків, призначених військовим міністром.

Усім стало ясно, що військове міністерство обрало собі за ціль знищити або приборкати, змінити наставлення дивізії, а також заломити національний дух частини.

До нашого полку прибув новий командир — полковник Пузицький. Вже лише тому, що його прислано гетьманське військове міністерство, до полк. Пузицького полк зайняв вичікуючу вороже становище.

Полковник Пузицький під сороківкою, кремезний з задертим носом, дивився дещо з-під лоба — грізно.

Це була людина наскрізь військова, з твердим характером.

Полковник узявся „наводити” дисципліну. Цього в полку не боялись, бо в Сірій дивізії дисципліна була зразкова, сполучена з найбільш демократичними засадами, які лише можна допустити у війську, але натомість викликало невдовolenня старшин втручанням полковника в справи напів-приватного характеру, як заборона пренумерації тих чи інших часописів.

Як фахівець кулеметного діла, полк. Пузицький не міг спокійно бачити старшин, які з цим ділом були не обізнані, а тому наказав обов'язковий старшинський, кулеметний вишкіл. Це згодом придалося всім і то дуже скоро.

Недовір’я до полк. Пузицького росло. А він стискав полк і щораз дужче прибирав його до рук. Усі уважали, що полк. Пузицький присланий військовим міністерством, щоб знищити або переорганізувати сірих.

Нераз сірі згадували прийняття у Гетьмана, яке залишилось, як гарний спогад, дивувались і обурю-

вались, що Гетьман не дотримав слова, і віддав дивізію на поталу москалям. Щойно на еміграції стало ясне те, що тоді видавалось дивним. Особа Гетьмана не могла вже тоді протиставитися цьому, що діялось.

На Україні було неспокійно. На границі з більшевиками часто траплялись збройні інциденти. „Каратильнє атряди” лютували і давали добре в знаки українському населенню. Так, напр., в одному селі, за невиконання якогось дрібного зарядження, вимірили селянинові дванадцять шомполів, а його молодий садок вирубали шаблями.

У Києві крутилось багато російського елементу, ворожого до всього українського, який поводився нахабно й зарозуміло. Німці нищили непокірні села й пускали їх з димом. В повітрі пахло порохом.

Одного вечора зайшов до мене мій товариш курінний Костик і тасмно повідомив мене, що приготовляється повстання проти гетьманської влади. Він сказав: „Завтра я влаштовую ніби мої ім’янини, запрошуши кількох старшин, тебе прошу зайти обов’язково. Обговоримо деякі питання”.

В годині восьмій вечора зібралась громада старшин на „іменини” курінного Костика. Приїхав також зв’язковий з дивізії. Докладно обговорено положення, яке витворилося на Україні, при чим обмірковано, яке становище займе Сіра дивізія на випадок вибуху повстання. Згідно директив згори, мала створитися повстанська армія на Чернігівщині, в склад якої входила б Сіра дивізія. В районі Білої церкви творилась друга повстанська армія, на чолі якої стояв отаман Петлюра.

Виникло питання, що робити з командирами полків, яких надіслала гетьманська влада? — Коли не з нами то арештувати, — була відповідь. Того ж вечора було вирішено, що у випадку повстання, полк. Пузицького арештувається. Виконати арешт доручено курінному Костикові, поручникові Стаківському, хорунжому Задорожному і мені. Полк мав обняти курінний Пономаренко. Насувалось ще питання, що робити з німцями, які тоді окупували Україну і були ще досить сильні, не зважаючи на те, що в Німеччині вибухла революція.

Як німці поставляться до повстання — це ще було тоді загадкою. Вирішено було, що до німців застосувати тактику вичікування.

Час минав, полк жив своїм щоденним життям, але відчувалось скрізь якесь небудене напруження.

Одного листопадового, пізнього вечора, стало відомо, що вибухло повстання проти Гетьмана. Командир 3-того полку в Конотопі арештований. Гетьманська міліція обеззброєна. Штаб дивізії і штаб 3-того полку підняли повстання в Конотопі, на чолі дивізії станув командир курення 3-того полку — сот. Палій.

Всі негайно зібрались у приміщенні курінного Костика. Полковника Пузицького рішено негайно арештувати і з полком іти на допомогу Конотопові, який був загрожений з боку Бахмача гетьманськими

(властво російськими добровольцями) відділами і двома бронепотягами.

В год. 1-шій ніччю нас четирох озброєних старшин виришило до помешкання полк. Пузицького. Мешкання це було при школі, де полк. займав одну кімнату з двома вікнами, що виходили в школій сад. Я і хорунжий Задорожний стали біля вікон, поручник Стаківський біля дверей, а курінний Костик пішов до середини.

Розбуджений джура зголосив полковникові, що курінний Костик прибув у наглій і дуже важкий справі.

— Просить, — почувся енергійний голос полковника.

Костик увійшов. Полковник у нічному біллю сидів напівсонний на ліжку. На столі горіла свічка, яку запалив джура.

— Голову слухняно, — почав Костик, ставши на струнко, — що вибухло повстання проти Гетьмана. Штаб дивізії і штаб 3-того полку в Конотопі підняли повстання. Міліція обеззброєна. Влада в руках Сірої дивізії. На чолі повстання став сот. Палій. Які накази будуть пане полковнику?

— Негайно ладуватися і виришити на допомогу 3-тому полку, — була сміліва й рішуча відповідь полк. Пузицького.

Костик був заскочений, але коли знайшовся на дворі, крикнув до нас:

— Панове, прошу до мене!

Ми підійшли.

— Що сталося? — почали питати.

— Пузицький наш, — відповів радісно усміхаючись, Костик.

— Як то наш?

— Коли я зголосив йому про повстання, він, не надумуючись, дав наказ негайно ладуватися і виришити на допомогу повстанцям.

— Не може бути! — крикнули приємно здивовані старшини, що хотіли перед хвилиною арештувати полковника.

— Він, очевидно, давно був з нами, тільки, як старий військовик, мовчав і робив своє діло, — пояснив Костик. Ходімо оголосити наказ, щоб негайно ладуватися.

За кілька хвилин заалірмований полк довідався про поставу полк. Пузицького.

— Полковник веде нас визволяті Київ від москалів і німців! — лунало скрізь.

— Слава полковникові! — вибух спонтанний оклик двох тисяч вояків, вишикованих до раннього звіту, коли полковник з'явився перед ними.

Полковник стояв перед своїм полком з приложення до шапки правою рукою.

Овації не вгавали. Між полк. Пузицьким а старшинами і цілим полком у цю хвилину затерлася межа недовір’я та неприязні.

Полковник став героєм дня, щоб за три дні стати героем Бахмача.

1-шій Сірий полк на чолі з полк. Пузицьким прибув увечорі того дня до Конотопу. В Конотопі була

паніка... Відділ підполк. Пилипенка, висланий поспішно штабом дивізії під Бахмач, в бою на станції Калинівка, був розбитий і розбігся. Недобитки разом з напівхворим підполк. Пилипенком прибули до Кононотопу.

Між Конотопом а Бахмачем жодних повстанських відділів не було. Коли б ворог був більші відважний, то міг у цей час без труду зайняти Конотоп і захопити повстанський штаб. На щастя ворог на це не спромігся.

Командир повстанської армії сот. Палій розгубився і не знат, що робити. Цю критичну й надзвичайно небезпечну хвилину рятус прибувши з полком полк. Пузицький.

В порозумінні з командиром Палієм видає приготувавчі накази до наступу на Калинівку-Бахмач.

Приготовляється на швидку руку імпровізований бронепотяг, який складається з вагону-платформи, з одною гарматою, обставленою мішками з піском, з шести вагонів з двома стрілецькими сотнями та з чотирма кулеметами.

Ніччю полк. Пузицький зі своїм відділом вирушив у напрямі на Калинівку, а за годину повстанський штаб дістав повідомлення, що Калинівка в руках полк. Пузицького.

Рано, як лише почало світати, з боку Бахмача зauważено дим наближаючогося потягу. Всім стало ясно, що це ворожий бронепотяг перейшов у наступ.

Імпровізований постяг полк. Пузицького стояв трохи заслонений тополями на станції Калинівка. Полковник Пузицький рішив тут дати бій москалям

(ворохий броневик був обсаджений російськими добровольцями під командою російських офіцерів).

За кілька хвилин стало видно ворожий бронепоїзд. Полковник Пузицький дає наказ обстріляти його.

Сотник Ковшар, зняв шапку, перехристився, сам навів гармату і сам випалив... Сталося майже чудо... Першим стрілом сот. Ковшар поцілив ворожий паротяг у котел, збиваючи комин. З шипінням вилітала з кітла вода і броневик став. Тоді сот. Ковшар післав ворогові ще кілька стрілів. Ворог відповів. З вагонів почали вибігати московські солдати. Кулемети полк. Пузицького робили своє. Ворог у паніці почав утікати. Розстрільна сірих пішла в наступ.

За пів години ворожий бронепотяг був у наших руках. Другий ворожий бронепотяг без бою опустив Бахмач. Ще за пів години повстанський штаб у Конотопі дістав депешу: „Бахмач зайнятий. Ворог відходить. — полк. Пузицький”.

Ми назвали полковника Пузицького — героєм Бахмача.

...Розпадуться пута віковії,
тяжкій кайдани,
непобіджені злими ворогами
Україна встане,
стане славна мати Україна,
щаслива і вільна,
від Кубані аж до Сяну річки
одна, неподільна.

І. Франко

з листів до редакції

Редакція „В.Ш.” отримує часто листи в справі діяльності колишнього Голови УАПЦ у Великій Британії о. Губаржевського, який по загальновідомій диверсії, баламутить дальше вірних УАПЦ. Одною з громад УАПЦ, де вдалось п. Губаржевському обдурити деяку кількість православних українців — є місто Престон. Понижче друкуємо „одвертого листа” П-ва Віри і Ярослава Низових, які відповідають п. Губаржевському на його облудну діяльність серед української православної громади в Престоні.

Богові і Україні. До таких людей, на жаль, належите і Ви, бо привели до цього, що певна частина вірних УАПЦ піддалась духовній депресії і пішла за Вами на манівці:

Про частину тих, Вами збаламучених людей, що живуть у м. Престон, хочу згадати в цьому листі, маючи на увазі останні події, яких я був свідком.

Ви, як колишній Голова УАПЦ у Великій Британії, на спілку з партійними людьми (УРДП) довели нашу церкву до матеріяльної руїни і перетворили її в партійне знаряддя. Замість християнської любові, Ви проповідували партійну ненависть, розсварили вірних і привели до розбиття. Це „високоїдейна” духовна праця, правда? Вам удалося зловити кільканадцять невинних душ, яких омотали, як павук, павутинням, і непускаєте від себе. Ви добре замаскувались перед своїми збаламученими вірними, яких ведете манівцями проти Христової науки.

Ви проголосили, що Владика Полікарп опинився на манівцях. Ви зухвало виступили проти нашого найвищого Владики, який за Христову Церкву, за УАПЦ, переніс багато переслідувань і трудів, тоді, коли Ви спокійно були викладачем у советській школі. На нашому вінчанні Ви вихвалялися, що

Ваш хрест лежав закопаний в землі 15 років. Чому ж Ви знову тепер зневажаєте цей хрест і наших найвищих Достойників?

Ви, перетворивши УАПЦ в політично-партийну установу, підняли крик, коли Владика виганяв партійщину з церкви. Моя жінка довший час вірила Вам, аж врешті тепер остаточно переконалась до чого Ви ведете, відцуралась Вас і Вами новоствореної „православної церкви” й повернула знову до правдивої УАПЦ. За її прикладом піде багато інших і Ви самі дуже добре знаєте, що щораз більше вірних відходять і цураються Вас. Хоч би взяти, як приклад, останні збори вашої збаламученої громади в Престоні. Ви виступили з промовою про закріплення нової „православної церкви і віри”. Що ж на

це відповів Вам Ваш віручий п. Пахтай: „Хіба ж по сьогоднішній день я не був православний?” І так почалася дискусія, половина людей опустила кімнату і Ваша парафія вже ділиться надвое.

Ви на зборах оправдувалися, що власне Ви є „праві” і „вірні” УАПЦ, але Ви самі знаєте, як далекі Ваші слова від правди. Що означають Ваші взаємини й вечірні проходи з такими людьми, як Медвідь і Бурляй? Отже ідіть з ними і даліше, але **залишіть у спокою** таких людей, як наші Родичі.

Під кінець немає сумніву, що вкоротці і в нашому місті Престоні всі Вами збаламучені вірні проэріють і лишуть Вас самих.

З пошаною

Віра і Ярослав Низові

Пожертві

НА ВІЗВОЛЬНИЙ ФОНД

З нагоди вінчання П-ва Софії і Василя Красовських у м. Гудерсфілд, з ініціативи пп. І. Матвійчука і Галушки гості склали на „В.Ф.” — 2 ф. 5 ш. 6 п.

З нагоди Академії в честь ген. Т. Чупринки в м. Галіфаксі, учасники склали добровільними датками на „В.Ф.” — 1 ф. 17 ш. 9 п.

На весіллі П-ва Е. і В. Наконечних 1.3.52 р. у м. Брадфорді, з ініціативи пп. В. Г. і Бачинського на „В.Ф.” склали: В. Голиш — 1 ф., П-во Наконечні — 1 ф., Бачинський — 10 ш., В. Радь — 10 ш., М. Галай — 7 ш., Г. — 4 ш., М. Бачинський — 5 ш., Г. Головчак — 5 ш., І. З. — 1 ф., В. Саляк — 2 ш., М. Андрійчук — 2 ш. 6 п., М. Сверида — 2 ш.

З нагоди вінчання П-ва А. і П. Балабанів присутні гості склали на „В.Ф.” — 2 ф. 16 ш.

На христинах маленької Галі — дочки П-ва Сарофимович у м. Аштон Лейнс, присутні гості жертвували на „В.Ф.” — 2 ф.

З нагоди вінчання П-ва Іванни і Василя Петришин у м. Глоссон, Дербішир, з ініціативи п. С. Вланин(?) і п. Лідії Партурссі (італійка) присутні гості склали на „В.Ф.” — 4 ф. 12 ш. 1 п.

З нагоди вінчання П-ва Мінковських у м. Брадфорді присутні гості склали на „В.Ф.” — 4 ф. 4 ш.

З нагоди вінчання П-ва Анни і Миколи Татарин у м. Рочдейлі, на заклик п. Парфинюка, на „В.Ф.” склали: Молода Пара — 1 ф. 5 ш., Драчевич — 1 ф., О. Семянчук — 1 ф., О. Вовчук — 10 ш., М. Гнос — 10 ш., по 5 ш. — М. Квасниця, Євгенія Квасниця, О. Гандзій, М. Вікарчук, Я. Гузан, І. Гузаревич, Воробець, Сидор; по 3 ш. — Марія Гузаревич, Довгий, М. Муха, невідомий; по 2 ш. 6 п., — Г. Сенів, О. Міськів, Р. Шулик; П. Парфанюк — 4 ш. 6 п., С. Амброс — 6 ш.

З нагоди вінчання П-ва Анастазії і Івана Скальських у м. Олдгамі, з ініціативи п. Ф-меса, присутні гості склали на „В.Ф.” — 7 ф. 17 ш.

З нагоди вінчання П-ва Анни і Івана Гниди, в м. Олдгамі, з ініціативи п. Скальського, гості склали на „В.Ф.” — 7 ф.

З нагоди вінчання П-ва Єлюїзи і Василя Островських у м. Олдгамі, з ініціативи п. Карчецького на „В.Ф.” склали: П-во Островські — 1 ф., П-во Бобівські — 1 ф., П-во Пірановські — 5 ш., П-во Душні — 6 ш., Кушнір — 10 ш., С-ляк — 5 ш., К-сій — 5 ш., Карецький — 5 ш.

З нагоди вінчання П-ва А. і Г. Соколовських у м. Олдгамі, з ініціативи п. Татарина на „В.Ф.” склали: М. Петруха — 1 ф., В. Гриньків — 10 ш., А. Волчанівська — 10 ш., В. Волчанівський — 10 ш., С. Соколовська — 10 ш., Г. Соколовський — 10 ш., П. Татарин — 2 ш. 6 п., Шкварок — 2 ш., М. Шкварок — 2 ш., Раздальський(?) — 2 ш. 6 п.

На Академії в честь ген. Т. Чупринки в м. Волвергемптон, з ініціативи пань Д. Папірник і І. Пеленської учасники склали на „В.Ф.” — 5 ф. 14 ш., 5 п.

На весіллі П-ва Анни і Павла Борщевських, з ініціативи Молодої Пари і п. М. Г. на „В.Ф.” склали: М. Г. — 1 ф., К. Максимів — 10 ш., М. Грицяк — 10 ш., С. Цинич(?) — 7 ш., П-во Борщевські М. і С. — 6 ш.; по 4 ш. — П. Борщевський, Анна Борщевська, Гаррісон (англієць), М. Іваницький, С. Іваницька, П-во Щурні(?) по 4 ш. — Ф. Гавришків, Катерина Григорів, І. Гавришків, М. Коваль; по 3 ш. — І С., Д. С.; по 2 ш. — П-во Галышні(?). М. Башкович, Катерина Піндюра, Марта Цабанюк, А. Коваль; А. Добропольська — 1 ш.

На Свяченому в П-ва П. О. К. в Кідермінстер, на заклик п. Безіменного, гості склали на „В.Ф.” — 2 ф. 6 п.

Під час Спільногого Свяченого в таборі Кастлфорд, Йоркшир, учасники склали на „В.Ф.” — 3 ф. 10 ш.

З нагоди вінчання П-ва Литвинюків 29.3. ц. р. в м. Болтоні на „В.Ф.” склали: В. Духній — 10 ш.,

С. В. — 10 ш., П. Гладун — 5 ш., С. В. — 5 ш.,
П. Духній — 5 ш., П-во Литвинюки — 10 ш., Ко-
римко(?) С. — 5 ш., Андріївський — 2 ш., Гараси-
мок — 2 ш. 6 п., Д. В. — 2 ш. 6 п.

З нагоди Академії в честь сл. п. ген. Т. Чупринки
в Грін-Лейн Гостель, учасники жертвували на
„В.Ф.” — 1 ф.

П. Шрам з Дідгот — 10 ш., І. Курило — 15 ш. 6 п.,
М. Стухлій — 12 ш.

НА ФОНД УПА

На хрестинах Богдана — сина П-ва Золотар-
чуків у м. Престон на хворих бійців УПА склали:
по 10 ш. — Д. Нагірняк, І. Лютан, М. Волос; по
5 ш. — І. Золотарчук, В. Павелко, І. Дебеню; Дмитро
Кравчук — 1 ф., І. Семенюк — 2 ш. 6 п., І. Піхоро-
вич — 2 ш.

НА ФОНД АБН

З нагоди вінчання П-ва Стецюків у м. Болтоні,
з ініціативи п. Д. Бойчука, на Фонд АБН жертвувала-
ли: П-во Стецюки — 1 ф., Д. Бойчук — 10 ш., П.
Свирід — 6 ш. 6 п., С. Заяць — 5 ш., А. Т. — 5 ш.,
П. Шак — 3 ш., В. Мельниченко — 2 ш., І. Марків
— 2 ш. 6 п.

П. М. Путар — 5 ш.

НА ПРЕС-ФОНД „ВІЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ”

П. М. Болів з Чікаго (США) — 17 ш. 6 п., п. Кош-
тишко — 5 ш.

Читачі з Кріка Кемп, Англія, з нагоди Великодня жертвували на Пресфонд „В.Ш.” — 4 ф. 7 ш. 6 п.

Всім Жертвовавцям складаємо щиру подяку.
Молодим Парам, Батькам і Похресникам бажа-
ємо багато щастя, многих літ і успіхів у житті.

**Одним із наших основних обов'язків закордоном — є широко інформувати чужинців про Укра-
їну і її героїчну боротьбу за свою суверенну державність.**

Постараїтесь, щоб кожний Ваш друг чи приятель британець перечитав слідуючі видання англій-
ською мовою:

- 1) „Convention of Delegates of the Resistance Movements of the Anti-Bolshevik Nations”. By John F. Stewart — price 6 d.;
- 2) „Red Russia and the Independence Movements in the U.S.S.R.”. By John F. Stewart — price 1 sh.;
- 3) „The Russian Danger — Europe's only Defence”. By Jaroslav Stetko — price 6 d.;
- 4) „The Workers in Soviet Russia”. By John F. Stewart;
- 5) „The Strength and Weakness of Red Russia”. (Congress of Delegates of Independence Movements within the U.S.S.R. held in Edinburgh), Introduction by John F. Stewart — price 4 sh.;
- 6) The „Sick Man of Europe”, by Professor Lew Shankowsky, Introduction by John F. Stewart — price 6 d.;
- 7) „Will there be a Revolution in the Soviet Union?”. Data gathered from Original Documents of the National Underground Movement in Ukraine. Introduction by John F. Stewart — price 6 d.;
- 8) „Ukrainian Resistance and its Leader”, Introduction by John F. Stewart — price 6 d.;
- 9) „U.P.A.”. The Story of the Ukrainian Insurgent Army and the Ukrainian Red Cross. Introduction by John Stewart — price 6 d.
- 10) „Ukrainian Liberation Movement in Modern Times”, by Oleh Martovych, introduction by John Stewart. This is a short story of the Ukrainian national liberation movement covering the period from Hetman Bohdan Khmelnytsky till Ukrainian Insurgent Army U.P.A. 176 pages, 11 pictures — price 6 sh.;
- 11) „Ukraine”, by John F. Stewart — price 4 d.
- 12) „Russia the Suppressor of Nation — price 6 d.
- 13) “The International Position of Ukraine”. Its Legal Claims to Independence. By John F. Stewart. — price 4 d.
- 14) „The Struggle of Ukraine for Freedom”. It's importance for a free world. Introduction by John F. Stewart — price 2 sh.

ЗАМОВЛЕННЯ ПРОСИМО ВИСИЛАТИ НА ТАКУ АДРЕСУ:

Ukrainian Publishers Ltd., 28 Minster Road, London N.W.2.

ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

Й ПОШІРЮЙТЕ

„ВІЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ”

